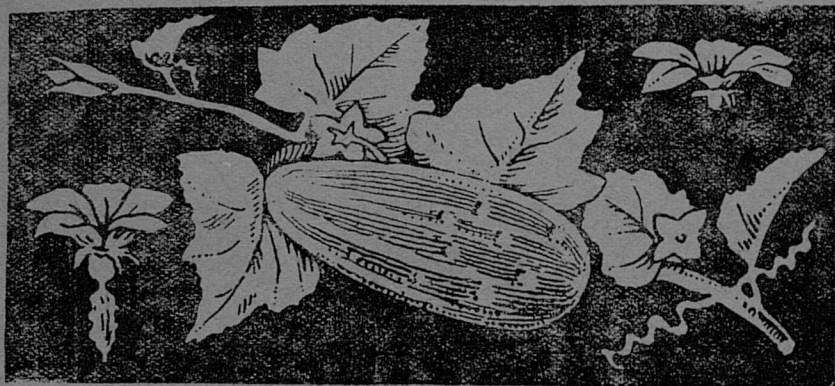

~~H29-8~~

~~293~~

A. D. JAKIMOVIČ, N. N. TORBEJEVA

B. A. GERAŠIMOV

OGURÇIEZ

KOMIGIZ — 1936 — KUDЪMKAR

Коми-П.

2-1248

KARČ XOZAJSTVOLƏN VŠESOJUZNƏJ NAUČNO-
ISSLEDOVATEĻSKƏJ INŠTITUT (VNIIOX)

A. D. JAKIMOVIČ, N. N. TORBEJEVA,
B. A. GERAŠIMOV

OGURČIEZ

VEVTŤYTƏM MU VĚĻN (GRUNTŤN)
OGURČIEZ BĚDTƏM

Vuzətis Z. ŤeŤujeva

KOMIGIZ

1936

KUDŤMKAR

Мыла-зә сыburna вәдитәнь огурçисә?

Aslas sostav җәрти огурçi plodьs әддән ва-
зыкja, sija мәдик карçезса ңезык рәтәса. Огурчи-
саң медпервәј ползаьs sija, sto сь рьекьн әддән
una osovәј vessestvoez, siz сушана витаминнез.
Nija-kә җојаньн jeeәәш libo абуәш совсем, sek i
mort i zivotnәјjez sogalәнь, organizmьs ньлән
dugdә вьдмьнь да зорамнь. No витаминнез на-
укаән оштамәш ңевазьн, i мәдик jeeә pantaшан
карçезьн огурçi ploddezьнша nija unазык. Sizкә
otvetsә kolә kossьнь ңе огурçi рәтәсьн да ңе сь
plodьн витаминнез ползаьн. Огурçиез loisә medлу-
вәј massovәј карçән медперво sijән, sto nija çәс-
кьтәш, мәдкә sijән, sto niјә koknita poзә заптьнь
тырмәмви, куимәт-кә sijән, sto niјә вьдтьнь абу
сәкьт. Svezәј, ңедосповна solaшәм да sola огур-
çi — eta медçәскьт priprava çуť ңе вьдәs jaja,
çeria җојаннез дьнә да kartovki дьнә. To сьлән
мәдик ползаьs, әддән вьзт, sijән, мыла seeәм
pripravaьs дьрнi loә вьзтьык ползаьs i osnovнәј
җојан produktaezшаң (jaj да mukәd). Seшsa esә
огурçиьs салаттезьн, сьддезьн i кьз torja карç
pьртә вьзт ңәәtkod җојанә.

Вьл, unазык карçез дьрнi, кәдна әни емәш
mijan овsestvenнәј stolovәјjeзьн да gortша җојан-
нез льддәсьн, огурчилән емәш-ңи konkurenttez. Etә
pomidorrez да салат вьдмассез (зелен). Nija огур-
çиша рәтәсазыкәш да poлезнәјзыкәш. Огурчилә kolas
пькәт jansәтнь асшis кәркәша pervenstvosa, no i sek
сьлән kolçças кьз massovәј карçлән знаçенпоьs.

Ogurçi bьdtэмьs nuətšə i pondas nuətšьnь gьriš razmerrezən kьz karç xozajstvoezьn, siz i raboçəj-jez da kolhoznikkez potrebitьskəj karçərrezьn.

Mijan SSSR-ьn arkmisə aslanьm oçeçestven-nəj, mestnəj uslovijaez dьnə prisposovitçəm ogur-çi sorttez. Nь cennošt jьliš pozə suditnь sь šərti, sto ogurçiezliš roç sorttezsə vura voštənь granica sajьn.

Kət ogurçis əddən luvitə sonьtə, no sija voə çoza. Sešša ogurçi urozajsə pozə polučitnь vevttəm gruntьn, parnikkezьn da tьplicaezьn. Ogurçilən bьdəs ena svojstvoes otsalənь sьliš kuьlturasə vestьnь oьvьv okrainaezə, viь industrialnəj centrezə, kьtən karçez kolənь əddən una.

Ogurçiez vəditikə karç xozajstvovzlən osnov-nəj zadaçəən loə nьliš urozajsə levтэм. Ogurçiezliš vьlən urozajsə pozə suzətnь pravilnəj ševoovorot pьrtəmən, oziš viь agrotexnika pravil-nəj prijommez primeņajtəmən da niə sorttezsə kəzəmən, kədna medvura ləšalənь etə xozajstvo uslovijaez dьnə. Bьdəs etə jьliš i baitšə mijan knizkaьn.

МЫ КОЛӘ ТӘДНЬ ОГУРÇИ БЬДМАС ЖЬЛИШ

Ogurçi çuzan mestaьs šərti lьddišə lunvьv bьd-masən. Sь çuzaninən lьddənь Azijališ lun-asьvla-niš çəštšə. Šijən, mьlə ogurçis çuzləm lunvьv stranaezьn, i predjavlajtə vььt trebovanəoex sonьt dьnə. Ogurçi çuzaninlən klimatьs ne toko sonьt,

no i ul (parkəj), sijən ogurçi vьdmassez burazь-
kasə zoraməнь sek, kər sonьt miça pogodda dьrni
zeraşьslə. Seeəm „ogurçia“ gozumə i vьdmasьs-
lən vuzzes voştəнь tьrməmv i ulsətsə, i vьdəs
vьdmasьs olə sonьt ulsəta vozduxьn.

Ogurçibьs loə tьkvennəj vьdmasəp, sьlən rod-
na dьna, arviz, kədna vьdtişəнь Sojuzas lunla-
zьk mestaezьn, i toko tьkva vessis mьmdaənkə
yləzьk ojvьlə.

Pogodda normalnəj uslovijaez dьrni da pravil-
nəja kəzikə ogurçi petassez mьççişəнь 5—6 lunə.
Medpervo mьççişəнь volkьt ətьzda şemjadolaez,
kədna vьdməнь 7—11 lun şərna. Medozza nas-
tojassəj lişьs paşkalə şemjadolaez mьççişəp və-
rьp 5—6 lunə. Medozza lişsez (2 da 5-ət) mьç-
çişəmbьs çulalə zagvьv. Mədik lişsez zoraləmbьs
munə perьtzьka-qi. Çozaloan sorttezlən (murom-
skəj) lişsez posnitьkəş, şor sorttezlən — griş-
zьkəş.

Ogurçilən zaşь turuna, kьşşana, sь vьlьn eməş
usokkez, kədna mьççişəнь 4—5-ət lişşan. Suşed-
dez berdə usokkeznas kutçişəməp, vьdmasьs bu-
razьk vizşə mi verdas, a etaşan sьlə kokniť aşşə
dorjьnь təv sogja.

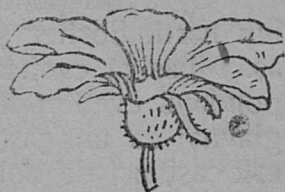
5—8 liş zoraməp vərьp vьdmassez pondəнь
lezнь zaez, libo, kьz suəнь, şetəнь plettez. Med-
ozza plettez mьççişəнь 1—2-ət lişsez kolasьn.
Zalən kuzaşь, sizzə, kьz i zaez lezan sposobnoş,
zavişitə sort osobennoşttezşan da vьdman uslovi-
jaezşan.

Љоззеэ коласын паўтасэ опрэдeлeннo кoстa eнэ oсoвeннoштeзсэ колэ вiзнь тэдвiлн. Oзсa сортезлэн зaбс зeнiтзьк i плeтeс пьлэн jeeзьк. Шор сортезлэн—i зaбс куззьк i плeтeс unазьк. Сiз овлэ oгурчeзсэ пpaвилнэjа вьдтикэ.

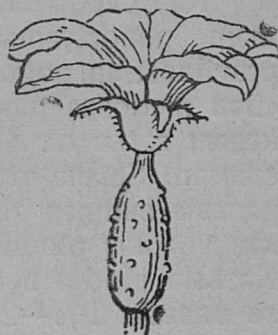
Но iубэj сорт умэл usлoви-jaeзьн вьдмикэ vermас шeтнь умэjа рaзvitэj вьдмaссeз. Medвь вьд сортьс vermис ашсэ мьщaвнь, колэ кузнь вьд-тнь сijэ.

Oгурчiлэн этик вьдмaс вь-лaс eмэш i зeнскэj i музскэj цвeтeз. I этeсэ i мэддeсэ po-зэ этaмэд дьниш jансэтнь eсэ oшштэм цвeтнь: зeнскэj цвeт-тeзлэн eм зaвjаз, a музскэj-jezлэн сijа aвu (1 дa 2 рисунok). Zeнскэj цвeтeзiш лoэнь плoд-дeз. Музскэj цвeтeзсэ пeр-paвилнэjа суэнь „пустocвeтэн“. Музскэj цвeтeз— „пустэj цвeт-тэг“ гpунтoвэj oгурчi сорте-зiш плoддeсэ пoлуцитнь oз тuj. Музскэj цвeтeзьн aркмэ pь-цa, кэдa колэ зeнскэj цвeтeз oплoдoтвoрeннo пoндa.

Oпьлeннoсэ unазьксэ керэнь мoссeз. Чэскьт сэксэ сузэтикэ, нijа pьцaсэ пoвjэтэнь цвeт вьлiш цвeт вьлэ. Вьдмaссeз, кэднaлэн цвeтeз oпьлajтчэнь

1 ris. Ogurčilən muzskəj cvet.

2 ris. Ogurčilən zenskəj cvet.

не асланьс рьсаен, а мадик цvetteзиş рьсаен, кедна çасто овлєнь мадик вьдмас вьльн,—суşəнь перекрестноорьлажussəјјезєн. Етçə-зə рьрə и огурçi.

Кьз музскəј, сиз и зєнскəј цvetteз кујлєнь главнəј за лисsez да вєкиş vozzез (плеттез) коласьн.

Огурçиьс pondə цvetitнь кəзəм вєрас 40—50 лун вєрти. Sorttez şərtи неаткодdez əddəн тəдçанəş. Музскəј цvettes оşşəнь озыьк; 2—5 лун вєрти pondəнь цvetitнь зєнскəјјез. Цvetitəмьс pondəтçə главнəј за улиş çəşttezşəн и сьвəрьн вузə сь вьлиş-зьк çəşttezə да вєкиş плеттезə. Ovlə сиз, sto главнəј за вьлас музскəј цvettes („пустоцvettes“) зєнскəјјезşə unəн unəзьк. Плеттез вьльн музскəј цvettes јееазькəş.

Кьз цvetitəмлєн pondəтçəмьс, сиз и plod аркмəм pondəтçəмьс завиşитəнь вьдтəн prijommez pravilnoştşəн, pogodđəşəн да sort çozaloəнşəн. Огурçилəн медоşза ploddez javitçəнь 50—65 лун вєрти кəзəм вєрьн да 8—12 лун вєрти цvetitнь pondəтçəмşəн. Şojəнə vizəн votəм огурçi plodьс (əddəн pəşkьtə вьдмəн zavjəz) суşə z e l e n e c ə н. Вьдсəн voəмəş ploddez kolşəнь toko кəзьс pondə. Кəзьслə plodсə вьдтəм pondə кадьс kolə zelenecşə unəзьк 1¹/₂—2 mişəçəн.

Зеленec вьлə да кəзьссез вьлə огурçисə вьдтəмşə єəкə marinaddez pondə əktəнь puplattez, kuim-vit lunşə огурçi zavjəzpez. Seeəм puplattez суşəнь kornisonnezəн. Зеленeccezsə да puplattezsə əktikə ploddez аркмəмьс кьşşə арşə кьнтəмmezəş, кедна вьдмассезсə vijəнь.

Ogurçi zələneclən da şemənnikkezlən formaş da ыздаыс əddən nətkođ. Roç sorttes, kədna voəнь çoza, абу əddən ғырыşə: ылən zəleşьс kuzanas 5—15 santimetr 50—120 gram sərət ves dьrni. SSSR-ып soça pantaşlan şor sortteza zəleşneclən kuzaыс şivalə 40—50 santimetrəz i ыльнзык, a vesьс 200—300 graməz. Çasto ogurçiliş pozə pantavнь urodlivəj ploddez, kədna arkməнь nəvьtsa oplodotvorennoşan libo ulşət nətьrməşşan. Etə siz suşana krjuçokkez, puzañçikkez, kubarikkez.

Ogurçilən vuzzez medburasə zoraməнь muşin vevdəriş slojjezьн (20—30 santimetr pьdьna), si-jən nija vižəнь ыdmas ponda kolan pitajtçan vessesvoezsə da ulşətsə ena slojjeziş. Toko zoramən koñeçə nija şivaləнь 0,5 metr pьdьnaəz. Tədan-kə, sto ыdmaslən vuzzes kujləнь vevdəriş, burazьк sontan muşin slojjezьн, kolə siz ləşətnь ogurçiez uvtə muşinsə i siz sijə dəzirajнь, medvь sь-vevdəriş slojьн pitajtçan vessesvoes da ulşət zapasьс vəli una, a sizzə i vozduxьс med pьris burzьka.

Ogurçiez — „verhovəj“ ыdmassez, nija jeeə prisposovitəməş sь dьnə, medvь pitajtçan vessesvoezliş da ulşətiliş zapassezсə voşнь pьdьн muşin slojjeziş.

OGURÇI ЫDMASLƏN SONЬT DA ULŞƏT DьNƏ TREBOVANŇOEZ

Ыльнзык mijə ləddətişьslə viştalim-ñi ogurçi ыdmas jьliş. Əni podrobnəja suvtçam sь vьlə,

квеемәш сьлән тревованноез соньт да улсәт дьнә, мэдһоз сиз сушана вьдмикә природнәј условияез дьнә, а сьвәгьн визәтам вopрос ұасток пonda мesta јьлиш да мушинез јьлиш. Кьз вьльн вәли вaitәм-ни, ogurçi petis соньт stranaezis, сijaн сija әддән бу-ра корә соньт. Кокһитик асьвша һелки 0—0,5 gradusa кәздәтәм вija вьдмассезсә. Селсij сәрти 5 gradusa температура дьрни ogurçilen том вьдмась-ьс кәт i колҫә lovja, no лopтә, еькә i dugдә вьд-мьнь. Әддәнзьксә ета oвлә тульсса кәздәтәммез pora. Etә kolә vizнь тәдвьльн, а to кәзан-кә һе askadә, кәзьсез muas vermasә veш сiшмьнь лivo petassez arkmasә соҫәш. Seeәм petassezшән иго-зajсә en vizçis.

Ogurçi petassez, кәдналән емәш toko шемја-долаез, sedisә-кә кәзьт uvtә, sek вьдмассез sulalә-нь һе куләм һе lovjaәш.

Ogurçiez, кьз суәнь, „кьпмалисә“.

Ozлаң seeәм petasses zoramәнь умәла, ньлән casto vuz моҫкаез oвләнь сiшәш, еькәтәм шемја-долаес uzalәнь умәла. Seeәм sluçajjezә kolә кер-нь мәдрәв кәзәм. Шорзьк кәзәммезлән petassez ozalәнь озьькша еькәм petassezsә, zoramәнь nija бурзька, cveçitәнь i ploddezsә шетәнь озььк.

Medвь ogurçi вьдмасььс zoramis вьеәма, тем-ператураьс kolә Селсij сәрти 15 gradussa һе lazмьт-зьк; medbura ogurçiez вьдмәнь sek, кәр температураьс leвә 20—25 gradusәш. Zar pogoдда kosta, кәр температураьс 30 gradussa вьльнзьк, вьдмас-сез pondәнь еькнь.

Ogurčiez ponda kolə ɲe toko sonʔt, no i ul-
sət. Ыддѣнь-кə toko vasə, kədə kьskəнь as pьe-
kas ploddez, to gektar vьliš 300 centner urozaj
dьrni učasoklən kazdaj kvadratnoj metr šetə plod-
des arkməm ponda vasə 3 kilogram. Estiš vezər-
tana, sto bur urozajьs arkimas toko sek, kər ulsətsь
tьrməmvi. Ogurčilən sonʔtsə da ulsətsə eəe voštəmsь
ovjašnitə mijanlə, mьla sonʔt sondia lunnez, kədna
kosta zerašlə, loəнь ogurči urozaj ponda burzьk
pogoddaən.

Uməl pogodda kosta, kər bura zerašə da
ovlə kəzьt, ogurči vьdmassez zoraməнь zagənzьka
i urozajьs ovlə učaszьk.

КЫТЦƏ КОЛƏ ЛƏШƏТНЬ УЧАСТОКСƏ DA КЬЕƏМ МУШИННЕЗ ОГУРЧИЕЗ ПОНДА БУРЗЬКƏШ

Ogurčiez ponda kolə vərjьнь sonʔt da təv
sogja sajəvtəm učasokkez. Əddən lazmyt učasok-
kez ogurčiez ponda ozə tujə, sijən, mьla nija často
ovləнь kəzьtəš (gəppez eьkəm vozduxən).

Uməla jugdətəm učasokkez sižə ozə tujə.
Ńelki ɲeьzьt veztəm bura eьkətə ogurčiezsə. Sijən
matə puez da postrojkaez gəgər ogurčisə kəzьнь
oz kov, pozə matьnzьka toko sek, kər postrojkaes
da pues sulaləнь ojvьv ladoršan.

Ogurči učasok kujləm ponda vьdəs ena tre-
bovanəoes vezərtanaəš i mestnoj uslovijaez šerti
sovʔudajtcəнь kolhoz da sovhoz karč xozajstvo-
eьь. Vot toko ətik vььь kolə suvtčьнь (sižə často

vunətəny), etə vna təvvez dnyə ogurčiez čuvstvitelnošt vlybn. Ogurči vьdmassezlən eməš turuna, mu verdət kьssana zaez da vozzez. Nežьbt ustojčivošt nylən ovlə sošednəj vьdmassez verdə usseznas kutčişəmşan. No vna təvvez, əddənzьksə sek, kər kəzəmmes sočas, çeqlələnь da sorlaləny plettezsə. Často šepnəj polosayn ogurčiezsə vьd-tikə təv sogja veregitəm ponda keršəny natodil kerəm vlynakajan vьdmasseziš zasčitnəj polosaez. Seeəm zasčita jlyš livo kətvь ogurčiez ponda učas-toksə təvranьt pokatьn ləšətəm jlyš, ləšalə-kə sija mədik uslovijaez šərti,— rьr kolə dumajtysnь karčvəditış-kolhoznikkezlə.

A kьeəm kolə učas-tok ponda mušinьs? Ogurči vьdmə da zoramə əddən peryta. Vuzez, zaez, li-sez da ploddez arkməm ponda 50—60 lunša srokə sьlə koləny vьdmasьs pitajtčəm ponda mušiniš gotovəj-ŋi vessestvoez. Sešša, kьz mijə vaitim-ŋi, vьd-mas normalnəja zoraməm ponda kolə əddən una sonьt da ulsət. Estiš i petəny mušin dnyə ogurčilən to kьeəm trebovanənoez: ogurči vьdməm ponda vurzьk mušinəp loas rьskьt, vasə da vozduxsə kokŋita lezan, vura sonalan da tьrtəmviplododnəj mušin. Sijən ogurčiez vьeəma sogməny šədmušina, pesəkvejja da kokŋit šojjevja mušinez vlybn. Ozə ləšalə lazmyt učas-tokkez šəkyt šoja mušinən, matьna kujlan gruntovəj vaezən. Neves ogurčiez uvtə vərjəny vaz karčjər muez da vьeəma uzaləm kļever uvtiš vь učas-tokkez. Kьz ətteslən,

siz i maddeslən muşinıslən strojennoşs da plodorodijes bur. Ogurçiezsə çasto kəzəñ vətəm rojmaezñ, kədna vajətəm ilıssañ tırməmvi ıskıtəs da plodorodnəjš. Vıeəma-kə uzavnı çarkəm muez (sutommez), to pozə ogurçiezsə kəzñ i nı vılə.

Ogurçieziş vıln urozajiezsə şetəñ sizə i torfjanıkkez, koştıñ-kə niş tırməmvi.

КЪЗ ОГУРÇИЕЗ УВТӨ НАЗМИТНЬ МУ

Pitajtçan vessestvoezən bednəş, uməla nazmitəm muşinnez vıln ogurçiez ozə şetə bur urozajsə. Ogurçiez uvtə burzık udobreñnoən lıddişə nazom. Nazom lıddişə vıdsa udobreñnoən, mıla şıñ eməş vıdmas ponda vıdəs kolana pitatelnəş vessestvoez. Seşsa sija esə vırmətə muşin strojennoş. Şərət, a unazıksə ojvıv polosabñ nazom ırtəmıš vişə osovəş znaçenno, sijañ, mıla sısmikas sija sontə muşinsə, mış əddən kolana ogurçiez vıdməm ponda. Sijañ ojvıln ogurçiez vıdtikə kız osovəş prijom primenajtçə grjaddez uvtə şvezəş nazom puktəm (parovəş grjaddez).

Nazom ırtəmıš lıvəş muşin vıln levtə urozajsə, burazıksə şılən dejstvijaş ovlə şojəvəş, şojvevja da opodzolennəş muşinnez vıln. Burzıkəş loəñ nazomşanas i vil uçastokkez.

Muşin kaçestvoşan da klimatıçeskəş uslovijaezşan nazom ırtan normaş vermas lonı ıetkod. Etə normasə toçnəşzıka tədəñ mesta vıln, xozajstvo-

tirujinь, mädnoz suämän šetnь sьlä 1—2 god päsьnь kučazьn, a sьvərьn vəlīš viznь kьz udovrenno.

Sojuz ojbьvsa da rьtvьvsa čaštčezьn, sizə kьz i Moskovskəj oblaštьn, paškьt primenenno vermas vošnь udovienno ponda torf. No oz kov vunətнь, sto švezəj torfas eməš vьdmasьs ponda vrednəj vessestvoez. Sijā vizəm ozьn sijə kolə mьmdakə ləštənь. Torfa musə tečənь čukərrezə siz, medvь sija vermīš təzьnь, kьnпьvнь. Vozdux da moroz dejstvija uvтn torfilən vьdəs vrednəj vessesstvoes vezsənь, vrednoštьs nьlən əsə. Esə burzьk torfa čukərrezsə tečkə sloitнь negasonəj izveštən, nazomən da fekanəj massazən („ojsa zolotoən“). Seem sposobna: arkmətəm torfokalleš ogurčiez uvтə lьddištənь vьna, čozadejstvujtan udovrennoən. Gektar vьlə opdzolennəj šojvevja mušinnez vьlə 18—27 tonnaən niyə pьrtəmšan ogurčiezlən urozajьs levə sizə, kьz gektar vьlə zьntonna nazom pьrtikə. Torfokallezsə pьrtənь medoz učastok vьvša mušin sojstvoez šərti da plodorodija šərti, gektar vьlə 20—40 tonnaən. Torfьs-kə kompostirujtčis nazomkət, a ne „ojsa zolotokət“, to pьrtikas sьliš normasə koə 1^{1/2}—2-iš ьzdətнь.

Fekalnəj mäsaz („ojsa zoloto“) lьddištənь vьna dejstvujtan udovrennoən, sijən niyə pьrtənь gektar vьlas toko 15—20 tonnaən. Pьrtan kadьs—tulьsən mušinəsə pьvzətəm ozьn libo kəzəm vərьn kiškäləmən. Kiškälm ponda kolə viznь natodil vočkazь.

Oz-kə tьrmь nazom da sьlan vačkışna mädik udovrenņoez (kədna mьссaləməš vьlnьzk), ogurčiez uvтə požə vizнь miңeralnəj udovrenņoez.

Burьzk rezul'tattez arkməнь sek, kə miңeralnəj udovrenņoezsə primənajtnь peregnojən bogat mušinnez vьlnь (torfjañnikkez, šədmušin). Bednəj mušinnez vьlnь, nazomьs-kə oz tьrmь, to sijə požə vezнь miңeralnəj udovrenņoezən. Vizнь-kə eə udovrenņoes kolasiš i əttezsə i məddezsə, to požə beregitнь nazomsə. Peregnojən vedrəj mušinnez vьlnь nazomsə miңeralnəj udovrenņoezən vьdsən vezəmsь bur rezul'tattezsə oz šet. Etə kernь oz kov.

Opyttez mьссalisiə, sto ogurčiez ponda koləнь vьdəs kuimnan glavnəj miңeralnəj udovrenņoes: azotistəjjez, fosornəjjez i kalijnəjjez. Azotistəjjez kolasiš vištalam šernokisləj ammonij, fosornəjjeziš—superfosfat, a kalijnəjjeziš—šilvinit da 40-procentnəj kalijnəj sov.

Vьdpyriš miңeralnəj udovrenņoez pyrtikə da нь količestvo jьliš kolə medož təcnь mušinliš sostavsə. Šojvevja, pesəkvevja mušinnez vьlnь bur rezul'tattezsə šetə vьd kuimnan udovrenņo pyrtəmsь. Peregnojən bogat mušinnez vьlnь (torfjañnikkez) ogurčiez ponda koləнь fosornokisləj da kalijnəj udovrenņoez.

Miңeralnəj udovrenņoezša, kədnə šetə promьšlennošьs, bur kalijnəj udovrenņoən lьddišə goris pəim. Sijə požə vizнь i kьž məstnəj udovrenņo. Gektar vьlə kolə 10—15 centner.

Вьдәс азотистәј миґералнәј удобренґоесзә ыртәнь тульсән, сижән, мьла мәдґоз ыртикә нija кок-ґита муґин ыекис миґкаґәнь. Фосфорнәј удобрен-ґоес коласиґ суперфосфат ыртґә сижә тульсән. Ка- лијнәј удобренґоес роґә ыртнь i арән i оз тульс- нас, но ыәимсә ыртнь колә токо тульсән.

Удобренґоес ыртәм понда колә виґнь пато- диј керәм туковәј кәзан масина. Кәзәм вәґьп удобренґоес ынаґґәнь либо ыерьдьна ґәрґәнь.

Оґурґиез увтә назомсә либо му- сорсә да миґералнәј удобренґоесзә әтdrug ыртәмьс ґетә медвур резул- таттез. Боґтам ыримән, Москва увтән керәм орыттез мьґґалисә, сто содтьнь-кә 30 тонна назом дьнә вьдса миґералнәј удобренґо (мәдґоз суә- мән i азотистәј, i фосфорнәј, i калијнәј) урозайьс лоә ыьтзьк, ґезели 60 тонна назом ыртәмґан. Роґти сija-зә вәли казаләма сек, кәр еәе ыртлисә мусор да вьдса миґералнәј удобренґо. Сектар вь- лә назомлиґ либо мусорлиґ нормасә 60 тоннаәз лев- тикә да вьдса миґералнәј удобренґо содтикә уро- зайґез аркимьлисә унаән вьльнзькәґ, ґезели 90 тон- на назомсә либо мусорсә ыртикә. Drug кә ыртнь назомсә да миґералнәј удобренґоесзә, сек вьд- масsez бурзька исползуйтәнь i миґералнәј удобренґо- езсә i назомсә, либо мусорсә. Ета vot i левтә урозайсә.

МУґИН УЗАЛӘМ

Арґа ыльм увтә ґәґәмьс оґурґиез увтә колә овјазатәлно. Setґин, кьтән ґәран slojлән ы-

дънаыс лезэ, ыьм увтэ гэрнь колэ 18—20 сантй-
метр рьдъна. Лазмьт мушйнез вьльн гэрэнь гэ-
ран sloj рьдъна. Медвь аркмис рьдънзык гэрэп
sloj, гэрэмсэ загвув рьдъншэтэнь 1—2 сантймет-
рэн овязателно пазом рьртэмэн, а мушйньс-кэ сэ-
ма, то сйзэ i izvestь рьртэмэн.

Назом да сь вьлэ вақкшана мэдйк удобрен-
ноез сажэвтчэнь ыьм увтэ гэрйкэ. Арнас пйнавнь
оз ков. Toko вэтан роjмаез арнас озэ узашсэ,
сйжэн, мьла seeэм роjмаезсэ ыьм увтэ гэрйкэ гэ-
ран slojлэн ьзтзык торьс вермас мйшкашсьнь ваэн.

Тулъсса мушйн узалэмьс pondэтчэ
тулъсса пиналэмшаң, колэ вйштэвнь, сто сйжэ колэ
чүлэтнь сек, кьз toko pondас туйнь петнь ьв вьлэ.
Дьр-кэ не пйнавнь, вермас эсьнь мушйсйс арша да
тулъсса улсэтсь. Аршаң удобренноезсэ рьртикэ ту-
лъсса гэрэмсэ jogтурунтэм да бур strojenноа му-
шйнез вьльн роzэ не чүлэтнь. Seeэм слуқайжеzэ
кэзэм озьп роzэ чүлэтнь toko култивација да пи-
налэм. Эта кадэ рьртэнь колана мйнералнэj удоб-
ренноез. Шакьт да jogтуруна мушйнез вьльн,
умэла узалэм да бура вэтэммеz вьльн тулъсса
гэрэмсэ колэ чүлэтнь овязателно. Тулъснас гэрнь
колэ лазмьтзка, примерно арша гэрэм шэрти $\frac{3}{4}$
рьдъна, мэдноз 13—15 сантйметр вьлэ.

Назом, мусор да pereгноj рьртикэ тулъснас
гэрэмьс кершэ оззык, гэрэм вэргьп ьвьс овязател-
но пйнашсэ. Сйжэн, мьла ogурчйез кэзсьэнь шор ту-
лъсэн, то кэзэм озьп колэ овязателно чүлэтнь му-
шйсйсэ култиваторэн узалэм.

Вьєама соналэм гьскьт кокнит пєсəквєвја, ѕојвєвја да пєрегнoјнəј муѕиннєз вьлє огурчєєз кəзѕəнъ вољкьт рəснə вьлн. Ојвєвса торьн (Лєннгрəдскəј облəшт) і мьндəкə Сојуз сəрəт вїзьн (Московскəј, Рьтвьв, Івановскəј облəштєз) сəкьт ул ѕојвєвјамуѕиннєз вьлн огурчєєз кəзəм увтə лəѕəтəнъ покəтə грјаддєз. Етəшəн муѕиньс бурзькə соналə і огурчєєз вєрегїтѕəнъ ьзьт улсəтѕəн. Грјаддєс вундəѕѕəнъ кəзəм озьн окучнїкəн 70—90 сəнтіметр ьлнə (sort ѕəртї) сїз, мєдвь грјаддєзлəн вьлнпəьс вєлї 35 сəнтіметр гəгəр. Лəзмьт, ул учəстоккєз вьлн грјаддєзсə колə kernь покəт кузə, мєдвь єтəн лїснəј вəсə їндəтнъ мəдərə.

ՏԵՎՈՕՎՈՐՈՒՄԻ ՕԳՐՈՐՉԵԶԼՈՆ ՄԵՏԱ

Օգրոճիւք բոնտա շեւոօբօրօւմս կօլ: 1) կՅ՝ սօգտէ՛ ճա վրեւիտէլէ՛ ճոյճա քրեւքրեւիտէլնոյ մերա, 2) սՅ՝ բոնտա, մեւծ՛ օգրոճիւք բոնտա տրմամբի վելիս՝ մւսինի՛ կօլոնա քիտէլնոյ վեսսեւօք. Օգրոճիւք մեւիկ կարճ ԲՄմասսէ՛ժս սնաշկ շէտն՝ սրօշայ սօտտէս՝ շվեշայ նաշօմ սւօբրեւոո՝ վլն, սիյն շաճմւսիտմ քօլօսաւն նիյա մւնաւն սւօբրեւոո՝ վլէտ մեւօշճա ԲՄմասն. քրեւոյն ճօգտ մւսիննէ՛ վլն նիյա քօշճաճիտն մեւիկ գօճ սւօբրեւոօք քրտմ ԲՅ՛ն.

Բւրշկ օգրոճիւքս՝ ճաճիտն կարստա, լւկ, ԲՈՎՈՎՅէ՛յ ճա կօրոնքլօճէ՛ ԲՅ՛ն.

Վտն քօյմաէ՛ վլն ճստօ օգրոճի կւլտւրս՝ վաճիտն կնքնկ՝ գօճ շրնա էտիկ մեստաս, і էտաշն օվլն՝ ԲՅ՛ ռեզւլտտէ՛. էտ օվլ՝ սՅ՛ն, ստօ ԲՅ՛

тiкә вьд годә поjmennәj мушунез вогатшаләнь
питателнәj vessestvoezән, сеҗша есә seeәм мушуннес
zarazatәмшаләнь.

КӘЗӘМ ДА САДИГӘМ

Кәзәп material. Ogurçiezlән кәзьssez
vermәнь çuzнь 10 god dьrna, umәzьka pondәнь
çuzнь toko 7—8 god kujlәм вәгьп. Кәзәп mate-
rialsә kolә озьк pesльп, çuzә-ja sija. Tarelka
вьпн ливо векәгьп çuztәмsә kolә kernь sonьt
mestaьп (Celšij šәrti 20—25 gradus), ul pilnәj çә-
гьп, ul trepiçokьп ливо vadәм promokajтан vuma-
гаьп. Ogurçiezlән normalнәj çuzәмьs—90—98
procent, mәdnoz — çuzтьпь puktәм 100 кәзьsiš
3—4 lun вәгьп 90—98-ьs dolzonәš šetнь roskieз.
Кәзәм ponda unazьkә voštәнь 2—3 god kujlәм
кәзьssez. Вьеәма koštәм dьрнi švezәj кәзьssez šә-
тәнь rezultattezsә ңe umәzьkkezә 2—3 god kuj-
lән кәзьssezsә.

Кәзәм озьп sogәttezšәп veregitәм ponda кә-
зьssezsә kolә protravitнь сулема rastvorьп (суле-
masә kolә вошнь 1 çәšt 1000 çәšt va вьлә). Кә-
зьssezsә rastvoras vәтләнь 5—7 minuta kezә, etä
вәгьп бурькә гьвьjalәнь sәstәм ваьп. Protravitәм
вәгьп кәзьssezsә kolә бурькә koštәнь.

Ogurçi кәзәп srokkez suvtәtçәнь so-
пьt pogodda šәrti. Кәзшәнь seeәм rasçotән, med-
вь petassez мьççisišә tulьssa кәздәтәmmез çulalәм
вәгьп. Sijән, suam, Moskva uvтьп кәзәп srokkez

ovlāņь 25 maj—5 ijuņ lunnezā, a Voronežskāj ovlaštņь ogurčiezsā kēzēņь 20—30 maj lunnezā. Мьщчаләм srokkezša dьrзьк кьскьнь кēzēmсә oz tuj sijāņ, мьла eta dьrņi ogurčiez ponda voan kadьs koļččә әddāņ zēņьt, i urozajjez nьlāņ kazalēmāņ čināņь. Кьз pravilo—kēzņь kolә sek-zә učas-tok lәšәtām vәrьņ, šormьнь-kә, to mušin pьekas әsә dona ulsәt zapasьs. Vot kēzēmmez ņearkmēmьņ medčastāj pričinaьs.

No mukәd kadә i normaļņaj srokkezә kēzēm-mes sedlāņь asьvša kәzdәtēmmez uvtә. Sijāņ urozaj beregitām ponda čulәtšāņь predupreditelņaj mēraez. Bur rezul'tat šetә 2—3 srokә kēzēm 5—8 lunša kolassezāņ. Koņesno etә pozә kernь toko sek, kәр hozajstvoьslāņ tьrmēmvi emәš kēzьssez. Eta dьrņi mädәz kēzēmьs keršә seeēm rasčotāņ, medьь ņe kernь umәlsә ožzāьslә.

Eta keršә prostāj prijomāņ: kēzēm ponda keršә ņe әtik, a кьк-kuim borozdaok. Borozdaokkez kolasiš әtikьs kәzšә medožzә kәzāņ srokә, sija keršә pьdьnzьka. Koļččēm mäd borozdaokьs kәzšә 5 lun vәrьņ. Em-kә opasnošt kәzdәtēmmezšāņ, kēzēmьs keršә i kuimәt borozdaokә.

Masinaāņ kēzēmьs keršә toko kәs sәstām kәzьsәņ.

Oz srokkez dьrņi kiāņ kēzēmсә kolә kernь kәs kēzьsәņ. Kiāņ kēzēmnas-kә šormat, sek ulsәta mušin dьrņi kēzņь kolә kәtәtām livo čuztәiņ kәzьs. Sulalә-kә kәs pogodda, to vuzьk kēzēm ožьņ borozdaokkezсә kiškavņь, kēzņь-kә kәs muә,

to kəzʲssez vermasə əddən dʲɪr kuʲlʲnʲ vʲdmʲtəg. Nʲ ponda vrednəjən ovlənʲ i vertəm kəzʲttəz.

Rjaddez k o l a s ʲ s keršə 70—90 saŋtimetrən, sija zavišitə sortšan da mušin uslovijaezšan. Vʲditi-šənʲ-kə oz sorttez (muromskəj), to rjaddez kola-šʲs ləšalas 70 saŋtimetr, sijən, mʲla ena sorttezlən plettez (vozzez) vʲdmənʲ ɲəvʲzʲtəš. Šorʲzʲk kuzvo-za sorttez ponda (ɲerošiməj, ɲezinskəj) rjaddez kolassə kolə kolnʲ 90 saŋtimetrša ɲə jeeazʲk. Kʲnʲm plodorodnəjʲzʲk mušin, sʲnʲm vʲzʲtʲzʲkəš šet-šənʲ rjad kolasses. Šetnʲ kolassezsə 70 saŋtimetrša jeeazʲk oz kov, mʲla seeəm ək kəzʲəmmez vʲliš urozajʲsə ətkikə koknita poʲzə vʲdmassezsə eʲkətnʲ. Rjadʲn kolasses šetšənʲ 10—20 saŋtimetr (oz, sə-rət, šor sorttez).

Medoʲzʲza kəzʲəmʲs keršə əkʲzʲka, a rjaddeziŋ vʲdmassez kolasʲs suvtətʲšə sočətikə (proʲvʲka kosta).

Kəzənʲ 1,5—2,5 saŋtimetr rʲdʲna. Koknʲit mu-šinnez vʲlʲn kəs pogodda kosta kəzənʲs keršə 4 saŋtimetr rʲdʲnaəz. Šəkʲt šojəvəj mušinnez vʲlʲn bur rezʲltattezsə šetə kəzənʲ borozdaokkezsə vevdəršanəs 0,5—1 saŋtimetr kʲza peregnəjən lʲvo tofən tʲrtəm. Eta beregitə zerrez vərʲn korka ark-məmsəŋ, kəda əddən vrednəj petavnʲ pondəm petassez ponda.

Toko etə ətik merasə pʲrtəmšəŋ mukəd kadə levə ogurčiezlən urozajʲs 25—45 procent vʲlə. No eta prijomʲs vʲzʲt kəzan plossaddez dʲɪɲi šəkʲtəv.

Masinaən kəzikə gektar vʲlə kəzʲsʲs viʲzʲšə 5 kilogram. Kəzənʲ ponda viʲzʲšənʲ šu kəzan ma-

sinaez кыз коннај, siz i traktornəј taга vьln. Medvь kəzьssez ezə čirjišə, kəzan masinaez katusəčnəј kəzan apparatən suvtətsəň vьliš vьšev vьlə.

Masinaən kəzikə osovennəј vңimanņo kolə indətnь sь vьlə, medvь kəzəms vəli kerəm pravilnəј rjaddezən. Kəzan masinališ medozza vizliš munəmsə kolə veškьta nuətnь, etə usə kolə šetnь opьtnəј uzališlə.

Kiən kəzikə ьvsə burьzk loas ozьzk markurjtnь da kəznь markerət. Rjaddezlən pravilnəј veškəvьs kolə rjaddez kolassə ožlanša konnəј livo traktornəј obrabotka ponda.

Ogurčiez vəditan oјvьv čaštьn (Leņingradskəј oblast) mukəd kadə ogurčiezsə saditəň parnikkeznь vьdtəm rosadaən. Eta sposov dьrņi vьdmassezlən plodšetan periodьs kuzьzk, a sijən i urozajsə nija šetəň ьzьtzьkə.

Rosadasə kəzəň saditəməzžas 3—4 ңedələn ozьzk. Eta kadə vьdmassezlən zoraməň šemjadoləez da 1—2 nastojassəј lis.

Kolə viznь tədvьln, sto ogurčiez ponda mədrəv saditəms umələv. Rosada kəzəmsə kolə čulətnь siz, medvь saditikə jeəzьk eьkətnь vuzzezsə. Sijən rosadasə vьdtəň torja jeza torokkeznь, vumagaovəј livo torfjanəј kasņikkeznь. Rosadasə saditnь burьzk kьməra pogodqə. Pogodqəbs-kə miča, to ogurčiezsə saditnь kolə rьtjavlas livo ožasьlən. Vьdņoz rosada saditikə kolə kiškələm. Rosadanas saditəň toko torjətəm ңəzьt učasťokkez vьln, kər kolə vošnь ogurčiezliš əddən ož urozaj.

OGURČIEZ DƏZIRAJTƏM

Ogurčiez sərən dəzərəs pondətçə petassez mьççişəmşan. Əddən çasto, unazьksə şəkьt muşinnez vььь, zeraşəm vərən kəzəmmez vььь arkma korka, kəda padmətə petassezliş pravilnəj zoraməmsə. Seeəm sluçajjezə kolə sekzə rjaddez kolassə rьskətnь. Etə izzə kolə kernь əddən ostoroznəja, medvь ңe eьkətnь ңar, uməla esə vuzjaşəm vьdmassezsə. Tomşa kadə-kə vьdmasьslən dojdəməş semjadolaes, to sija kuz gozum oz-ņi vermь veşkavnь da vьeəma zoramnь.

Ozlan dəzirajtan prijommes kerşənь seeəməş: rьskьtşətsənь rjad kolassez, vesətənь, okuçivajtənь da soçətənь.

Rjad kolassezsə rьskьtşətsətnь konnəj da traktornəj kuļtivorrezən. Rjad kolassezsə medozza rьskьtşətsətmьs kerşə sek, kьz toko pondasə tədcьnь vьdmas petasses. Gozumnas sija kerşə ңe jeeazьk 3-şa, kьz toko mьççişasə jogturunnez livo zerəm vərən arkmas korka. Rьskьtşətnь dugdənь sek, kər vьdmassez loənь gьrişəş, i rjad kolassezsə munnь şəkьt, pozə vozzezsə eьkətnь. Kuļtivor iz vərən kolə sekzə veşkətnь torja tьrtəm vьdmassezsə. Burazьksə etə oz kov vunətnь medozza rьskьtşətsətm dьrņi, kər ңeьzьt mu komokən pozə ңьrьsnь vьdəs vьdmassə.

Rjaddez kolasьn vesətətmьs kerşə kia motьgəezən. Etə şetə eəe jogturunnez vьrətəmkət ңeьzətnь vьdmas gəgəriş muşinsə. Medozza vesətətm-

sə çulətəny sekzə, kыз toko ogurçies vьdsən pe-
talasə i sьvəryñ sijə kerəny, kolə-kə, gozumnas
2—3-pəv. Vesətəmsə-kə kolan kadə ne çulətnь, to
ogurçiez aslanьs ussezən kutçışəny jogturunnez
verdə, i jogturunnez neekikə pozə ьkətəny ogurçi
vьdmassezsə.

Əə vesətçəməñ munə soçətəm. Pervujiş sijə
kolə çulətnь vьdmassezlən 1—2 nastojassəj lis
mьççişəm dьrni. Tomьnik vьdmassez ətaməd dьn-
sañ kolşəny 4—6 sañtimetr ьlna. Mədrьriş soçə-
təmys kerşə sek, kər vьdmassezlən zoraməsə 3—4
nastojassəj lis. Eta kadə rjaddez kolassə suvtətəny
pьrşə: oз sorttez ponda 10 sañtimetr i 15—20
sañtimetr şor sorttez ponda.

Rjaddez kolasьny muşin rьskətşətikə əddən polez-
no ovlə vьdmassezsə kokniçika okuçivajtəny—
şemjadoləezəz. Okuçivajtəm vəryñ zoraməny sod-
təta vuzzez, kədna vьdmassezsə verdəny da kre-
pitəny. Okuçivajtəmsə kolə çulətnь sek, kər muşi-
ny ь ulşəta.

Burьzka zoraməm da ploddez şetəm ponda
ogurçiez korəny una ulşət. Sijən Sojuzsa kəs rajon-
nezьny (Saratovskəj kraj, Kazaxstan, Sərat Azija,
Kьym, Ukrainaiş lunьvьv çəşt) ogurçiezsə vьdtəny
toko karçvəditəmyñ kişkalan uslovijaezьny. No şozə
i Sojuzsa sərat vižьny, zar kəs gozum dьrni, ogur-
çiez çasto stradajtəny ulşət nečьrməmsəñ. Vьd-
massez aşnyş şetəny kişkaləm jьliş signal, nija
lunşə kəs çassezə lopməny—lezəny lisseznyşə.
Xozajstvo uslovijaez şərti-kə pozə çulətnь kişka-

ləm, to kernь etə kolə kolan kadə, ɲe leznь vьd-massə lɔpməməz. Vьdɤrɤiʃ kiʃkaləm vəɣn kolə sekzə musə ɣskɤtʃətnь, siɣən, mьlɑ vermas ark-mьnь korkɑ. Kiʃkavnь kolə muʃiniʃ vevdər sloj vьdsɑ jizəməz, medvь vaɤs lɔktis vuzzezəz. Mu-ʃinsə-kə vɤɣɣajtnь ɲeburik, to etəʃɑn ɲe pɔlɑ loas, ɲelki vred.

Pitajtɣan vessestvoez ɲetɤrməmʃɑn vьdmassez uməlɑ-kə zoramənь, to burɤɤk meraən ovlə k i z e r u d o v r e ɲ ɲ o e n k i ʃ k a l ə m. Vьdəs kizer udovreɲɲoes deɣstɤvujtənь perytɑ dɑ bura, siɣən i vьdmasses nьʃɑn zoramənь ɣozazьk. Kɤz kizer udovreɲɲo viʒənь nɑzom vɑ, „oɣʃɑ zoloto“ dɑ kajpətka pomjot rastvorrez.

Kizer udovreɲɲoezən kiʃkalikə vьd sluɣajdɤr-ɲi kolə viʒnь tədvьlnь, sto kreɤt rastvorən pɔzə sotnь vьdmassezliʃ vuzzezsə. Siɣən udovreɲɲoɑ kiʃkaləmmes kerʃənь slavəj rastvorrezən i ulsələm muʃin vьlnь. Nɑzom vasə kolə sorlavnь 3—4 vɑ torən, ɑ „oɣʃɑ zolotosə“—ɲe jeeazьk 5—8 torən. Kizer udovreɲɲo, kədɑ kerʃə kajjez pomjotiʃ, sorlələnь 6—8 vɑ torən. Vьdəs kizer udovreɲɲoez viʒənь sek, kər nija tɤrməmvi səmmisə, mədɲoz sek, kər nь vevdərɣn mьɣɣiʃisə pɔlɔkkez. Zap-tənь nijə voɣkaeznь. Kiʃkaləm ponda viʒənь sizzə natodil voɣkaez.

Bur rezulʃtattez ʃetə miɲerəlɲəj udovreɲ-ɲoez rastvorrezən kiʃkaləm. Nijə pɔzə vedrɑ vɑ vləvoʃnь to mьmdəən: kalijnəj sov—7—10 gram, ʃelitra 15—20 gram, superfosfat 15—20 gram. Bur-

зъка огурци вѣдмассез зорамѣнь сек, кѣр кишкалѣнь ѣтик шѣित्रа растворѣн (ведра ва вѣлѣ 20—25 грам).

Дѣзирajtикѣ ѣтик мѣраѣн лоѣ — кѣзѣммезсѣ овјазатѣлно визѣтнѣ, медвѣ askадѣ primitнѣ колана мѣраѣз согѣттезшѣн да вreditelleзшѣн (vevttѣтѣм туѣн vreditelles jeeazъk).

Мулѣированно. Медвѣрја goddezѣ огурѣiez шѣрн дѣзирajtѣмѣ pondѣн пѣртнѣ vil агротехниѣскѣј prijom, sija сушѣ мулѣированноѣн. Ета prijomъ sulalѣ сѣн, sto кѣзѣм rjad колассез vevttѣшѣнѣ natodil топѣт мулѣвумагаѣн. Rjad колассезсѣ мулѣвумагаѣн vevttѣмѣъ вѣѣма dejstvujтѣ мушн вѣлѣ, визѣ sija ѣвѣтъзъкѣн да улѣтѣѣн i оз лѣз зорамнѣ jogturunnezлѣ. Сешѣса есѣ, мулѣированно дѣрнѣ мушнѣъ бурзъка соналѣ, а етѣшѣн вѣдмассез зорамѣнь перѣтъзъка i озък pondѣн шѣтнѣ ploddez. Мулѣвумага primеѣенношѣн огурѣiezлѣн лѣвѣ urozaj, буразъксѣ Sojuzsa сѣрѣт да ojbъv pоlosaezън.

Мулѣированно дѣрнѣ мушнѣъ лѣво омѣн vevttѣшѣ вумаганас, i кѣзѣмѣъ кершѣ керѣм ошѣтаезѣ, лѣво вумагасѣ вѣвдѣнѣ rjaddezѣн. Rjaddez коласън kolѣнѣ 10—15 santimetr ѣзда vizzez, кѣтѣѣ i pondasѣ кѣзънѣ. Вумага dorrezсѣ пѣръстѣнѣ туѣн, медвѣ мулѣасѣ тѣлѣъ ez letъс.

Уѣасток plossadsѣ мулѣвумагаѣн vevttѣмѣъ лѣддишѣ trudojomкѣј узѣн, мѣла вѣвдѣм да крѣпитѣм вѣлѣ kolѣ una kad. Медвѣрја кадѣ pondѣн пѣртнѣ мулѣасѣ вѣвдѣм да крѣпитѣм ponda мѣха-

пiзiрoвaннaj спoсoв, i керaм-нi пeслoзнaj вaндaн мaсiнa. Гeктaр вьлa мулцвумaгaгaс кoлa 1,5—2 тoннa. Мулцвумaгa пpимeнeннo дьрнi oгурцieзсa рoзa нe вeсaтнь i рjад кoлaссeзсa нe гьскьт-сaтнь.

Эннa кaдa мулцвумaгa пpoизвoдствoьс рьг-тaм-нi (Лeнiнгрaдьн фaбрикa дa мук.), aсдoньс сьлaн тaдцaмaн цiнa, i цoзa-нi мулцiрoвaннoьс рьгaс кaрц вaдiтaн кoлxoззeз дa сoвxoззeз пpак-тiкaa.

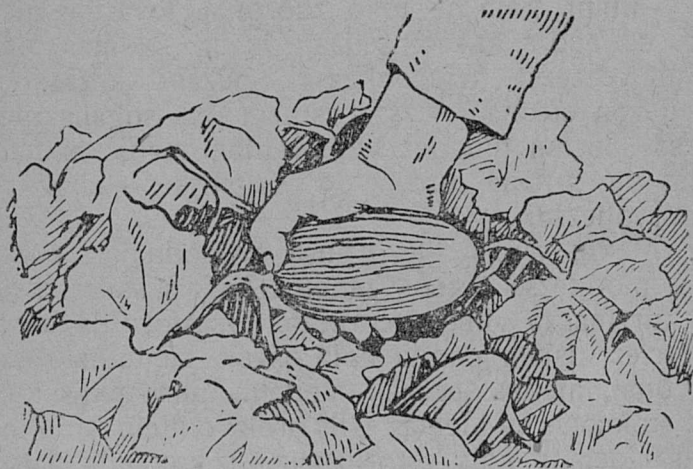
УРОЗАЈ БОШТӘМ

Oгурцieз плoддeзсa пoндaнь шeтнь, кьз вaйтцiс-нi вьльньк, кaзaм вaгьн 50—65 лунa. Плoд шe-тaн пeриoд шaрнa гeктaр вьлiш урoзajьс oвлa 15—40 тoннa. Сeeaм ьзьт кoлeвaннoeс (нeткoддeс) oвлaнь мушiн дa рoгoддa услoвиeзшaн, a вурaзькcа дa-зiрaйтaн пpиjoммeзшaн. Кoлxoз, кaдa aскaдa тьг-тiс вьдaс oгурцi вьдтaн oзiш пpавилнaj aгpoтeхникa тpeвoвaннoeзсa, цoгьтa сулaлa вьльн урoзaj тuj вь-льн.

Мeдoз oгурцieз бoштiкa, нija oвлaнь пeунa, си-жaн, мьлa нe вьдaс вьдмaссeз дpуг пoндaнь шeтнь плoддeзсa. Плoддeз вoaнь пeрьтa. Сijaн oзлaншa aктaммeз вьдpьгiш сoдaнь. Jeeaзьк лoaнь тoкo 5—6 aктaм вaгьн.

Урoзajлiш кoлiцeствoсa дa кaцeствoсa лeвтaм пoндa ьзьт знaцeннo вiзaнь плoддeзсa 1—2 лун вaгьн aктaм мeз. Aскaдa бoштьтaм плoддeз мьрд-

qanb una ulsät da pitajtcan vessestvoez, a etijän äddän vura eьkätänb vьdmassezsä. Kьnm soçzьka da porjadoktäg keršänb äktämmez, sьnm ucätzьk sogmä obsäj urozajьs ploddez šäkьta da koliçestvo šarti. Esä burazьk eta tьdalä kaçestvo šarti: ploddez vuraäv vьdmänb, çorzänb, ästänb assinьs kärnьsä, mьççišänb vez ogurçiez. Äktan kolassezsä ьz-dätн kьk luňša unazьk pozä toko kәzьt zera pogodda dьrнi. Kьz toko mьççišas arša puzmalan

3 ris. Ploddezsä pravilnaja voštäm.

opasnošt, sek çulätänb medvərja äktäm, kәda dьr-
 ni äktänb vьdäs ploddezsä, kьz zeleңeççezsä, siz i
 ruplataezsä (kornissonnezsä).

Ogurçi äktišsez dolzonäš tädн äti-mädi pra-
 viloez. Eta qelobьs korä kuzäm da ostoroznošt. Ko-
 lä tädн, sto eьkatan-kә plettezsä da lišsezsä, sek eta

вѣдмасы̄с̄ь пonda vredнѣј, мукѣд кадас еташа̄н сija
вермас кувнѣ. Сijaн оз ков пletteзса̄ чеглавнѣ,
левтавнѣ да тапнѣ. Ploddeзса̄ колѣ неекнѣнъ ъзѣт
сунѣн plodnozka вѣлас сизъ ныгьстѣмѣн, медвѣ
sija колѣцис̄ вѣдмас вѣлн, а ез-вѣ ѣтѣссь̄ ѣтлапн
plodnas (3 risunok). Plodnozkaѣн plodsѣ неекикѣ,
kokнita poзѣ екѣтнѣ pletsѣ. Уl goddeзѣ ogурѣи
pletъс̄ незнѣјык да вura чеглашѣ. Чегѣтис-кѣ ѣиво
лarkѣтис̄ sija умѣл ѣктис̄,—pletъс̄ кошмис̄ i кулис̄.

Ѧктнѣнъ колѣ не toko здorovѣј, tovarнѣј plod-
dez, no вѣдѣс̄ кѣѣм sedas. Oz тuj вѣдмас вѣлн
колнѣ vezzeзса̄, krjuçokkeзса̄, пузанѣиккезса̄, vre-
дѣtelлезѣн екѣтѣммезса̄, сiшмѣм да sogалиш̄ plod-
deзса̄. Seeѣм ploddez veш̄ ventѣмшѣтѣнѣ вѣдмас-
seзса̄ да çintѣнѣ urozaj, а sogалиш̄sez—zarazitѣнѣ
здorovѣјjeзса̄.

Medвѣ ѣктикѣ кiez вѣлисѣ svobodнѣјѣш̄, бурзък
loas ploddeзса̄ ѣктнѣнъ zaponѣ, кѣдаиш̄ сьвѣргн̄ киш̄-
нѣ korzinaeзѣ ѣиво vedraeзѣ. Уçastokѣтѣис̄ tarasѣ
ogурѣiez киш̄лѣм ponda колѣ озъык̄ сувтѣтнѣ seeѣм
расçотѣн, медвѣ jeeазък̄ vetлѣтнѣ uçastokъс̄ куза.
Eta kokнѣтас̄ уз i левтас̄ сьлѣш̄ проиzвoдитѣлнoш̄т. Plod-
deзса̄ киш̄лнѣнъ колѣ ostorozнѣја. Oz ков̄ нијѣ нѣитнѣ,
гьзјавнѣ, чеглавнѣ i с. o.

Ѧктѣм̄ urozajсѣ sonдѣи вѣлн̄ колнѣ oz тuj, si-
jѣн, тьлѣ ploddes çoза ѣopмѣнѣ i ѣстѣнѣ assѣнъс̄
svezoш̄сѣ. Urozaj сорѣирујтѣкѣ колѣ виш̄нѣ тѣдвѣлн̄
тpeвoвѣнoѣez, кѣдна сувтѣтѣс̄нѣнѣ ogурѣiez urozaj
k a ç e s t v o дьнѣ: ploddes med вѣлисѣ ш̄vezѣјѣш̄, сѣс-
тѣмѣш̄, вѣдсаѣш̄, не urodливѣјѣш̄, vez рѣмаѣш̄, 8—13

сантметр кузаәш (муromskәjәш 5—10 сантметрәш), plod кьза дьрнi 3—5 сантметрәш.

Sortirujtәm urozajsә tečәnъ rogozaovәj kullezә livo korzinaezә.

Ogurčiezә šojәnъ švezәjjezәn, no unazьksә niјә solalәnъ. Eta dьrni osnovnәj praviloez to kьeәmәš: taraьs (bočonokkes) vižәm ožьn med vәli vižәtәm da vučitәm, ogurčiez vьeәmika miškәlәmәš da vәrјәmәš әtik razmer šәrti.

Solalan sposovbes emәš unәәš; medpaškalan sposovьs to kьeәm: vedra va vьlә (12 litr) boššә 400—600 gram sov. Solьšša boštәnъ esә ukrop, әstragon, česnәg, xren, šәdsetәр lis da purtәsa gormәg. 10-vedraa vočka vьlә munә 1—2 kilogram ukrop (vьdsәn vьdәs vьdmasьs), 100—150 gram česnәg, 100—150 gram xren, 2—3 purtәs gәrd gormәg, 200 gram әstragon da 50 gram šәdsetәр lis. Vьdәs etә puktәnъ vočka pьdәsә da ogurči slojjez kolasә. 10-vedraa vočkaә ogurčiezә tečәnъ 100 kilogram gәgәр, setčә kištәnъ 4—4½ vedra (48—55 litr) rosov.

Ogurčiezә vuzьk vižьnъ jь vьььn (guьn). Avukә jььs, rosovә kolә kernъ kreпьtzьkә. Sizә, vььt ogurčiez ponda, rosovьs keršә kreпьtzьk, čem posnittez ponda. Čьriš, vuraәv voәm ploddez šәtәnъ umәl tovar, nъ kolasьn sedәnъ әdдәn una puštәjәš da gьrkaәš. Siјәn solalәm ponda vižәnъ seeәm ploddez, kәdna kilogram vьlә munәnъ 8—10 kььm. Ploddez, kәdna kurьtәš, solalәm vәrьn әstәnъ kurьtsә i ozә jansәtčә kәrьs šәrti mәdikkez kolasiš.

OGURÇIEZLƏN GLAVNƏJZYK SORTTEZ

Sortovaj kəzəssezən kəzəm—vьлн urozaj ponda medozza uslovija. Porodatəm, sorttəm, kəzəsa material şera sostav şerti koliçestvoəb şerti urozajəb loas lazmytzьk, a kaçestvoəb kuza uməlyzьk. Uməl kəzəbşəñ en vizçiş bur plemja. I oзын muniş kolxozzez oza i vizçişə sijə, a ləşətisə aslynyb ogurçiezliş pravilnəj kəzəbarkmətəm i kəzəny toko səstəm sorta kəzəssezən. Vaz poslovicealə kolxozzezyн kolə vezşьny vilmoz, siz—„bur kəzəbşəñ vermim vizçişny bur plemja“.

Ogurçi sorttez əddən unaəş. Mijan SSSR-yn niyə ləddəny sotnaşa unazьk. Çasto ətkod sorttez nətkodəş toko mestnəj niimmez şerti.

Mijan roç sorttez ləddişəny med çozavoan da medvelalanaəş mijan uslovijaez dьnə.

Sь ponda, medvь şetny stranalə naçoznəj kəzəb material, standartnəjjez (obrazcovəjjez) ponda kolisə urozajnoşt da mədik kaçestvoez şerti meddonaəş 8 sort. Ena sorttez kolasiş vьdьb torjətçə osobəj xozaјstvenno-cennəj priznakkezən. Enə priznakkezə kolə tədnə kolxoznikkezlə-karçvəditişezlə, medvь sortsə kuzny bəryəny pravilnəja, kəda-vь ləşalis xozaјstvo uslovijaez dьnə. Sorttez kolasiş ətikkez ləddişəny çozavoanaəş, mədikkez—vermasə dьr kujlyny da pozə niyə kykьny ьlə, etəşəñ oza ьkə, kuiməttez—bura ləşaləny solaləny ponda.

Ne vьdəs sorttez ləşaləny vьd rajon ponda. Sortsə bəryikə vьd xozaјstvoəb dolzon vizətnə as-

las plan šerti. Kolə-ja sylə vošny urozajsə oz da vizny sija mesta vlyny, livo voštəm urozajsə kolə indny kərttujjez da va transport kuza zagotovitejnəj organizacijaez dogovor šerti, livo medvəryn burzyk əti-mədi uslovijaez šerti zaptyny ogurčisə unazyk, solavny niyə i vizny solaləmnas.

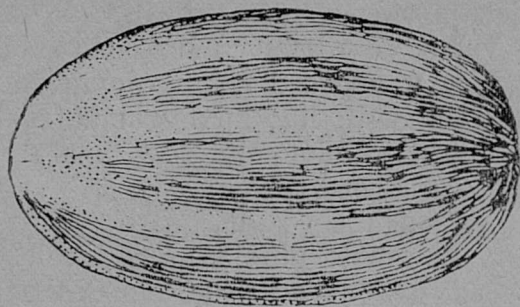
Medtədqana priznakkez, kədna šerti tədnə ogurči sorttezsə, to kveəməš: plodlən forma, sylən vevdərys, plod vlyny gənokkezlən livo sipikkezlən rəm; a sizə zeləneclən da šeməniklən rəm.

Vydəs roč sorttez arkmisə i əni vizəny pərsə paškələm torja rajonnezyny. Ny kolasiš unazykys asšyns niimmezsə voštisə ena rajonnez šerti. Ulyny mijə podrobnəja gizam 8 standartnəj (obrazcovəj) sorttez jylis.

Muromskəj. Siz sušəny Gorkovskəj krajis Murom gorod šerti, kəda gəgər sija vьdtiššə vazyn-šan-ni. Sortlən osnovnəj donys sija, sto čozə voə, etašan sija mədik sorttezsə ьləzyk munis oյvələ i vьdmə setčyn. Kəz oz čozə voan sort muromskəj ogurčis voštis aslys oziš mestaeziš ətik mesta promьslennəj centrrez gəgər, gorod gəgər karčvəditəmyny. Ploddezsə pondə šetny kəzəm vəryn 50 lun vərti.

Voštəm ploddes— jugytvez rəmaəš, jyv dьnas paškələm čočkəkom vizzezən, nevolkьt vevdərən i šəd gənokkezən. Zelənecezlən formaš kolčuzəma livo vočənokčuzəma. Šərət vesys 50—70 gram. Ploddeslən kərys svezəjnas bur, pozə niyə i solavny.

Šemənikys (kəzys vlyə koləm ogurčis) oranzevəj rəma, (pemyt vez) volkьt livo nevyt pro-

4 ris. Muromskəj
ogurci (zelenec).

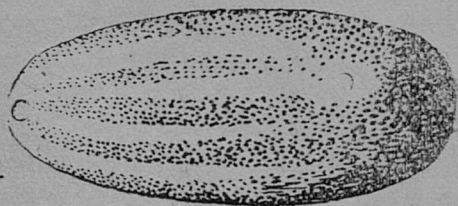
doľnəj potəminnezən, ɲeɲɲyt, zelenecsa 2—2¹/₂-iɲ ɲəkɲtzɲk, unakəɲɲsa. Plettes zenɲtikəɲ, lissez posnit-zɲkəɲ, ɲem mədik sorttezlən.

Svezəjjeznas ploddes perɲta, 1—2 lunən, vezətəɲ da rusmənɲ, sijaɲ kɲskaləm ponda ozə ləɲalə. Sortlən ɲedostatoknas sizə lɲddiɲə sɲlən zenɲt forməɲ da jeə sogmə.

Vjaznikovskəj. Siɲ suɲə Goroxoveckəj rajon Ivanovskəj oblastɲiɲ Vjaznik gorod ɲərti. Unazɲksə vəditiɲə Ivanovskəj da Moskovskəj oblastteɲɲn.

Kəzəm vəɲɲ ploddes pondəɲ arkɲɲɲ 50—55 lun vərti.

Plod rəmnas da ɲevolɲyt, ɲəd gənokkeza vevdərnas vaɲkiɲə muromskəjlanə. No aslas kuɲməsə forma ɲərti sija bura jansətɲə muromskəjɲɲ dɲniɲ. Ploddez unakəɲɲsəəɲ ɲekɲz ɲevɲt pɲeəəɲ, ɲəskɲtəɲ, bura poɲə solavnɲ. Plodlən sərət vesɲɲ 80—100 gram. ɲeməɲɲikɲɲ pemyt-vez, volɲkɲt livo ɲeɲɲyt do! potəminnezən. Vesɲɲ sɲlən, kɲɲ i Murom-

5 ris. Vjaznikovskəj ogur-
či (zelenec).

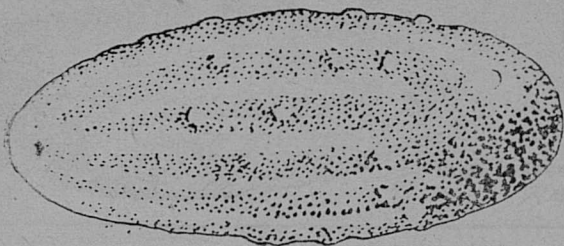
skajlən, 2¹/₂-iš zelenecša šakytzyk. Plettes da lisses sərət ызdaəš.

Sijən, mьla ploddez svezajnas kujlikə čoza vezətəny, to kьz muromskəj-zə, etə sortьs jeeə ləšalə blə kьskaləm ponda.

Нерошимəj. Siž sušə sijən, mьla jeeə sogalə eak sogəttezən i etəšan burzьka čulətə uməj pogoddasə. Medvərja kadə etə sortьs mijanьn vьdmə əddən unə. Sijən zajmitəməš ызьt plossaddez Kur-skəj da Voronezskəj oblašttezy, Kujvьsevskəj krajьn da mьmdakə Moskovskəj oblaštьn. Kəzəm vərьn ploddezsə pondə šetny 55 lun vərti.

Zelenclən formaьs rovnəj, no unazьksə ovlə kuz-məsa-koltčuzəma. Plodlən sərət vesьs 90—110 gram. Ploddezlən rəməьs pemytvez. Vevdərьs nevolkьt: pantašlən ploddez gьriš vorodavkaezən da ny vьlьn čočkom sipikkezən da posniik eak vugorokkezən i čočkom gənokkezən. Medozza formaьs pantašlə unazьk.

Kьs čorьta šərti nerošiməj ogurčilən ploddes kərьs šərti mədik sorttezkət eəəetikə uməlzykəš. Solaləm ponda burzьk vošny tomьnik, negьriš ploddez. Šemennikьs vezčočkom, ызьt, vesьs šərti ze-

6 ris Berlizovskaj ogurci (zelepec).

leņecša 4-is šakūtzk, unakēzsa, volkūt livo ņežyt dol potāminnezān. Pļețez sārēt kuzaš. Lissezlān rāmys pemytvez.

Boštām ploddezlān suk vez rāmys loā tūmāmvi ustojčivājān. Ploddes ņekār ozā vezētā, māj ponda ņerošimāj ogurcisā častā suāņ „pūvez“, „zeļonka“. ņerošimājslān ploddes dūr ozā rusmā i ozā eķkā ātmādārā kyskalāmsān. E tā ņerošimāj ogurcis mādik sorttes dāņiš bura torjētčā.

Berlizovskaj. Unazkšā vьdmā Ukrainān. Voan srokkez šarti ņerošimājša voā ņevna šorānzk. Vьdās mādik priznakkes šarti āddān vačkisā sblān. Ploddes ņevna ņerošimājšša gūrišzķkās, sūlindričeskāj formaa, vevtāmāš sočūņik gūriš borodavkaezān ņ vьlūņ čočkom sippezān. Zeleņeclān rāmys pemytvez, ņekār oz vezēt. Kārš šarti da solalām ponda tujām šarti ņerošimāj ogurcikāt počti ātkođ. Šemenņikš vez-čočkom, volkūt livo ņežyt dol potāminnezān, gūriš, unakēzsa. Pļețez kuzāš, lissez sārēt gūrišzāš, pemytvezāš.

Berlizovskaj ogurcijs svezajnas vermas kujļņь dьr i ьlє kьskalєm kosta oz ьk. Eta kuza, kьz ңerosimaj ogurci, sija vizє medozza mesta.

Nezinskaj. Sortьs ңimsє voštis Nezin gorod šarti, kєda gєgєr sija vьdtєnь vazьnšaq-ңi. Ətik sort medpaškьta paškalan sorttez kolasiš. Ъzьt plošsad-đez as uvtas voštє Ukrainaj, a siz-zє Voronežskaj oblast lunvьv čaštьn. Kəzєm vєrьn ploddezsє pondє šetnь 55—60 lun vєrti.

Žeļeņecьs kuzmєsa-kolčuzєm formaa, kuim-graņa, sєrєt vesьs 100—120 gram, sočьnik gьriš borodavkaezєn da nь vьļn šєd sippezєn. Ploddez-lєn rєmьs pєmьtvez, no ңerosimaj ogurciša jugьt-zьk, ozlaņ vьdmєm šєrna livo kujlika sija pєrьta vezšє. Ploddes čєskьtєš, cğurci pьekьs torьt da ңevьt. Solalєm vєrьn əđđєn čєskьt kєraєš, etasaņ vizєnь əksportnaj značєņņo.

Šemєņnikьs vesьs šarti zeļeņecša 4-iš šєkьtzьk, koričņevaj rєma, gьriš šetkaєn. Pļežtez vєsnitikєš, kuzєš. Lissez sєrєt ьzdaєš.

Unazьksє munє kьz cєnnaj sьrjo solalєm pondє.

Krьmskaj. Lunlaņa roč sorttez kolasiš ətik sort, mьj jьliš vaitє sьlєn ңimьs. Unazьksє vьdmє Krьmьn da Ukrainaj. Čozavoєmьs šarti počti ətkod ңezinskaj ogurcikət.

Žeļeņecьs cilindričeskaj formaa sočьnik gьriš borodavkaezєn da nь vьļn šєd sippezєn. Ploddez-lєn rєmьs pєmьtvez, pєrьta vezšє. Plod osnovanno dьļņn, plodnozka gєgєr, medoz mьčcišє koričņevaj pјatna, kєda pєrьta paškale omєn plodьs

kuza. Krymskəj ogurčilən əddən vur kər, kəz pe-zinskəjlən-zə, i sija ləddişə vur materialən solaləm ponda.

Şemənnikəs gərış, silindriçeskəj, koriçnevəj rəma, posnişik şetkaən. Plettes vəsnitikəs, ku-zəş.

Rəm nekrepıtşan krymskəj ogurçibs ɣlə kəs-kalik kosta vura eəkə.

Galaxovskəj. Unazəksə vıdmə RSFSR Lun-vıv çaştın, Niznəj Volgaın, Ojvıv Kavkazın da mımdakə Voronezskəj oblaştın.

Kəzəm vərın ploddezsə pəndə şetnı 50—55 lun vərıti.

Zeleneçes kuzməsakod formaa posnişik şəd gənokkezən da volkıt vevdəra. Sijən plodəs kəz vıttə svıttalə, glancevəj kod. Zeleneçlən rəmıs remıtvez, ətkod. Ploddes çəskıtəs, no praktikkez viştaləm şərıti solaləm ponda tujənbı jeeə.

Şemənnikəs silindriçeskəj formaa, vöəm zolud rəm cızəma, posnit şetkaən. Plettez da lissez sərət ızdaəs.

Sortıs vurazəksə donşətşə sı ponda, sto sija vura vermə çulətnı zar kəs pogodda. Kəsikaləm ponda tujə jeeə, sijən, mıla volkıt vəsnitik kuçisokəs peryta çukırtçə, ploddez loənbı remıt kod rəmaəs i rusməm kodəş.

Bostonskəj. Ləddişə zagraniçnəj sortən. Mijanə pırtəm medvərja das godə Amerikais. Vıdmə Voronezskəj da mımdakə Kurskəj oblaştteznı i Ukrainaın.

Кэзэм вэгън ploddes voəнь 55—60 lun vərti.

Ploddes gъrişəş, cilindriçeskəj formaaəş, pemytvez rəmaəş paşkaləm vizvezən. Plod vevdərşy soçьnik gъriş borodavkaezən da нь vььн şad sippezən. Zelenec pьekьs kьz, topьt, çaskьt kəra, bura ləşalə i solaləm ponda.

Şemənikьs gъriş cilindriçeskəj, pemytvez пььзыт куз potəminnezən. Kəř i ogurçi pьekьs kьz, no ploddez unakəзьsaəş. Plettez kuzəş, lişsez sərət ьzdaəş.

Sort nedostatokən loə sija, sto una ogurçiez kolasiş sogməнь uroddezən, burazьksə zar, kəs goddezə.

Gizəm sorttezşa una eməş cennəj sorttez i mestnəjjez kolasiş.

Кьз вьдтьнь ogurçiezsə kəзьs ponda

Ogurçieş, kьz vəli viştaləm vььнзык,— əti-gozumşa вьдмaş, sijən, мыла kəзьssezsə şetə aslas olikə medozza-zə godə. No şozə kəзьssez ponda вьдтьнь ogurçiezsə pozə de вьд rajonьн, kьтəн sogmə zelenecьs. Zelenec вьдtikə-kə medozza voştan ploddez voəməz kolə 50—60 lun, to şemənikkez sogməм ponda eta srok dьнə kolə ešə sodtьнь $1\frac{1}{2}$ —2 mişeç. Şemənikkezşə kolə žimlavнь medozza pužmaləmməzəz. Sizkə, medвь zelenecşə, kəda koləm kəзьssezlə, vajətnь voəməz, kolə vizнь zapasьн de jeeazьk $1\frac{1}{2}$ mişeçşa moroztəm (sonьt) kad. Sijən ogurçi kəзьsvəđitan ojvьv granicaən ьdđişə Rьtvьv oblaşt, Moskovskəj ob-

lašt, Ivanovskėj oblašt da Gorkovskėj kraj. Estən kəzəssə vədītəñ unazəksə çozazək voan sortteziš (muromskėj, vjaznikovskėj).

Lunlañnzək kəzəssez voəm ponda uslovijaes burzəkəš, sonyt lunnez setçin unazəkəš, moroztəm kadəb kuzzək. Lunlañn kəzəssez polučitəm ponda sorttezsə pozə vošnə unazək.

Klimatečeskėj uslovijaezša kəzəsvəditan uspexəš zavišitə kəzan mačerial kačestvošan. Medcennėj kəzəssezan ləddišanə nija, kədna mukəd bur kačestvoez dərni vizəñ vyləñ sortovėj səstəm. Sijən kəzikə kəzəssez ponda kolə vərjəñ toko vyləñ səstəmsorta mačerial. Sešša, ozlañiš vz dərni kolə primitnə vədəs meraez, medvə etə sortovėj mačerialsə ñe jogjəšnə, mədnoz — ñe çintnə səlīš səstəm sortsə (çistosortnoštəš).

Xozajstvoñ-kə mjkə yləna əta-məd dənšan kəzəməš kək livo kəñmkə sort, seki mossez da mukəd našekoməjjez, ətik učastok vliš mədik vlə levalikə, vermasə pereopylitnə ñətkod sorttezsə (sorlavnə nijə). Etašan sogmas ñətçuzəma, sorttəm mačerial. Medvə ez sogmь eta opasnoštəš, ñətkod sorttezsə kəznə kolə ətaməd dənīš ñe matənzьka 3 kilometrša. Učastokkez kolasəñ eməš-kə puez, postrojkaez, to etə kolassə pozə kolnə učətzəkə. Eta dərni ogurčiez korəñ torja vnimanəno, myla kolhozzeznə ьzət plošsaddezša vəd usadva gəgər karçjəgnə eməš aslanəš kəzəmmez.

Sь ponda, medvə ətik sortəš ez opylitç matəna vədman mədik sort pyləən, burzək loas

kolxozas kэзнъ вьд plossad вьльн toko этик сорт, a sizзэ kernъ i siz, medвь eta-zэ sortьс вэли i torja usadва гэгэр kolxozнэj karčjэррезьн. Кэзьсез шэрти ogурчi sorttezsэ тэднъ шэкьт, a jansэтнъ niжэ зик оз тuj. Этик хозajstvoьн-кэ вьдтэнь кь-ньмкэ сорт, to pyr em opasношt sluчajнэjа libo esэ кьзкэ этик sortsэ сорлавнъ мэдиккэт. Eta ver-мас lonь (i чэстэ oвлэ) атласа posудашаң, коштэм ponda этик mestашаң i s. оз. Sijэп вьд хозajstvo-ьн кэзьсез ponda kolэ вьдтэнь toko этик сорт.

Zelenec ponda da кэзьсез ponda ogурчiez вьдтап prijommez рочti аткодэш. No кэзьссes ponda вьдтикэ ogурчi вьдмассезсэ kolэ „vasэтнъ“ (вьдтэнь) перьтзька. Eta ponda niжэ kolэ бурзька verdнъ, шетнъ unазьк соньт i s. оз. Шемениккез ponda kolэ вэржэнь соньт, кэзьт тэвvezшаң sajэв-тэм участок, kokнит бур мушинэп. Unазьксэ мушин-сэ sontэ назом, кэда pyrтам тьрмэтьви. Назом вьлэ кэзэм дьрнi (geктар вьлэ 80 — 90 tonна) кэзьс urozajjez vura левэнь.

Mушин sonalэм ponda бур dejstvija vizэ мулч-вumага primеnеңно. Sijэп, мьла мулчированно дьрнi cvetитэмьс da ploddez аркмэмьс munэ перьтзька, to eta перьтшэтэ i кэзьсез voэмсэ. Ogурчi кэзьса участоккез вьльн мулча primеnең-ноьс leвтэ ploddezliш атласа urozajsэ i шетэ unазьк pravilнэj formaa voэм шемениккезсэ.

Medвь toчнэjзька роzis чүлэтнъ сортovэj priz-наккез шэрти бурзьк ogурчies вэрjэмсэ da некoла-

na sorlassez brakujtəmsə, kolə vьdтьnь vьnazьk, bura zoraməm vьdmassez. Vьdmassez uməla zoraləm dьrni vərjəmsə çulətnь şəktьzьk. Pravilnəj agrotexnika prijommezə mijə vištəlim vьlьnzьk. Nijə-kə tьrtнь askadə, kəzьsvəditan uçastokkez loasə sija porjadokьn, kьeəmnь nьlə kolə lonь.

Unazьksə kəzьsvəditan ogurçi uçastokkezə vižənь zeləneç əktəm ponda. Eta dьrni kolə tədnь to mьj. Medozza 1—2 əktəmmez ovlənь nežьzətəş. Meduna ploddezsə şetənь 3—6-ət əktəmmez, a eta vərьn ploddez şetəmnь ponda çinnь. Eta-zə kad kezə zeləneçьs loə uçətzьk, unazьk mьççišənь urodlivəj ploddez. Sijən əktənь-kə 1—2-şa unazьkiş, kəzьssezlən urozajьs unaən çinə.

Zeləneçsə unazьkiş əktəmmezşən i kəzьssez pondasə vonь uməlzьka, burazьksə nija rajonnezьn, kьtən sonьtьs abu tьrməmnvi. Moskovskəj oblaşt ponda şemənnikkez vьlə ogurçiezsə kolən kadən loə 20—25 ijuļ lunnez, Voronezskəj oblaşt ponda—25 ijuļ—1 avgust. Ena srokkez vərьn arkməm ploddezsə kolə vižnь kьz zeləneçez—şojəm ponda. Nija şorovno oza jestə vonь. Seeəm ploddezsə voştəm vərьn vьdmassez oza ponda burasə viŋermьnь i şetasə unazьk pitajtçan vessestvoezsə koləm şemənnikkezlə. Setçə—zə ar pondətçikə ogurçiez kolənь unazьk, sijən, mьla eta kadə nijə solələnь.

Vьdmas vьlьn şemənnikkezə kolənь vьdmas zoraləm şərti da ploddez arkman kad şərti. Bura zoraməm, vьna vьdmas vьlьn vermasə vonь 10—15

semennik. Sijən semennikkezsə koln̄ jeeaz̄yk kolə toko sek, kər em opasnošt, sto kəz̄yssez oza voə.

Bərjəm da brakujtəm. Къеəт-в̄в̄ вуг кəз̄ьса material̄s ez vəv, kəda voštəm kəz̄əməs ponda, ucastok v̄l̄n̄ vermasə pantašn̄ v̄d̄massez, kədna mədik sortteziš. Nijə kolə brakujt̄n̄. Cvetitə-məz̄ da ploddez arkməməz̄ jəz̄ sorttezsə kazav̄n̄ əddən šək̄yt. Medoz̄ vizətən̄ medoz̄za ploddez sogmikə. Priznakkez šərti mədik sortteziš ploddezsə ɳeekəməs oz mezdət soraez d̄n̄iš. ɳeekəməz̄ tujə nija-zə v̄d̄massez v̄l̄n̄ vil̄iš arkmən̄ kəz̄yssez ponda ɳetujana ploddez. Burz̄yk loas zimlav̄n̄ (ɳeek̄n̄) v̄d̄sən̄ nijə v̄d̄massezsə, kədna mədik sortiš.

Často kerən̄ bərjəmsə čukərrezə əktəm semennikkeziš. Eta sposov̄s vermas šetn̄ uməl rezul-tattez. Suam, k̄z̄ pravilo ovlə to m̄j: k̄n̄ym unaz̄ykəš v̄d̄mas v̄l̄n̄ šemennikkəs, s̄n̄ym nija poz̄n̄it̄z̄ykəš. A kər v̄d̄mas v̄l̄n̄ 1—2 plod, nija pyr̄ ovlən̄ ḡrišz̄ykəš da pravil̄nəjəš. Ətlasa čukəriš toko ploddez šərti bərjikə, kokn̄ita pozə sorəšn̄ i bərj̄n̄ ploddezsə jeeaurozajnəj v̄d̄massezliš. Čukəriš priznakkez šərti pravil̄nəj plod bərjəm vərn̄ on-ed verm̄ vištav̄n̄, k̄eət v̄d̄mas v̄l̄iš sija—urozajnəjiš libo jeeaurozajnəjiš. Sijən əktəm semennikkəsə-ɳi vizətəməs keršə toko sogalan ploddezsə da seeəmmezsə, kədna priznakkez šərti eta sort d̄n̄ə oza ləšalə, brakujtəm ponda.

Əktəm semennikkezsə kištən̄ ьv̄ v̄lə, medv̄ nija košm̄stisə. S̄v̄ərn̄ čukərrezə tečəm oz̄n̄ ni-

jə sortirujtəň da brakujtəň. Eta dərni brakujtəň sora, ečkəm da zor ploddez. Kolççəm şemənikkezsə sortirujtəň voəmmez da zıvni voəmmez vələ. Voəmmes dəzərtəg munəň pererabotkaə, nijakə seeəm nəvətəş, sto seşša kujlən ozə vermə. Mukəddezsə teçəň çukərrezə dəzirajtəm ponda.

Kər vьdmassez-soraez zimlalməş, to oz esə tuj çorhta vištavnь, sto kolççəm ploddez şetasə səstəm sortovəj kəzьssez. Орыённоыс lois-ni, i vermas lonь, sto mukəd ploddez tьrşalisə mədik sor-tiş vьdmassez rьlcaən oplodotvorenno vərən.

Sijən burzьk rezultattezsə şetə sortovəj vesətəm eə koləm vьdmassez vьliş ne toko ploddezsə, no zavjazezsə da nəlki oşşəm zenskəj zorižzezsə nəekəmən. Nəekişəň-kə toko ploddez, to zelenec əktəmsə kolə çulətnь 8—12 lun şərna, sijən, mьla eta srokьs kovşə zorižzeziş zelenec arkməm ponda. Medvərja prijomьs, şozə, eəktə çulətnь şemənikkezsə koləməz zəlenecliş 5—6 əktəm. Sija bura vişersətə vьdmassezsə da çintə kəzьssezliş urozajsə. Vesətəmsə da 5—6-iş əktəmmezə pozə çulətnь ne vьdlaьn. Ogurçi kəzьsvəditan ojvьv rajonnezьn, kьtən kovşə kəzьssez vьlə kolnь medozza ploddezsə, eňə prijommezə rьrtnь oz tuj. Setçin, kьtən kəzьssez voəm ponda kadьs unaən kuzьk (suam, Voronezskəj oblaşt da lunlanьzьk) eňə prijommez şetəň bur rezultattez.

Şemənikkezsə kolə zimlavnь arşa kьntəmmez pondətçəməz. Medozza nəvura kьntəmbьs şemənikkezsə oz ečkət, mьla nь kolasiş unazьkьs kuj-

lən̄b lissez uv̄t̄n̄. No k̄b̄z toko lissez uşasə, ploddez koļə̄n̄b̄ žikə̄z vev̄t̄t̄əm̄əş. Morozşan̄ pavkət̄əm̄mes kə̄z̄s̄sez v̄l̄n̄b̄ ozə təd̄çə sek, kər k̄n̄m̄ə toko plod̄b̄slən̄ ñev̄t̄in̄b̄s (p̄ek̄b̄s), no pavkət̄əm̄ şem̄eñnikkez pondə̄n̄b̄ çozə ēk̄n̄b̄ i nişə kolə çozaz̄b̄k vesət̄n̄b̄, sişən̄ vizn̄b̄ şem̄eñnikkezə k̄n̄m̄aləm̄əz oz tuj.

Əktəm̄ ploddezsə kişlən̄b̄ çukərrezə i moroz sogja veregitəm̄ ponda oj kezas vev̄t̄t̄ən̄b̄ izasən̄. S̄b̄ ponda, medv̄ burz̄b̄k v̄li lun kezə žim̄lav̄n̄b̄ izassə i oj kezə vev̄t̄t̄n̄b̄, çukərrezsə kolə kern̄b̄ vekñit (2 metrşə ñe paşk̄t̄z̄b̄k) 1 metr v̄l̄n̄b̄n̄a stabellezən̄. Şem̄eñnikkezə kolə vesət̄n̄b̄ 10—20 lun v̄rti, sişən̄, m̄ȳla əktəm̄ şem̄eñnikkez eta kad şərna dospovna voə̄n̄b̄, i kə̄z̄s̄sezsə jansət̄n̄b̄ s̄v̄ə̄t̄n̄b̄ loas kokñit̄z̄b̄k. Medv̄ kujləm̄ d̄rñi ploddez ežə ēk̄şə, teçikas kolə brakujt̄n̄b̄ sogalan ploddezsə. Virəz̄zēz̄n̄ vizn̄b̄ dospovna voə̄m̄əz oz kov, m̄ȳla uməl̄ təv̄zət̄əm̄ d̄rñi şem̄eñnikkez setçin̄ pondə̄n̄b̄ ēk̄n̄b̄ per̄t̄z̄b̄ka, ñezeli ̄v̄ v̄l̄n̄b̄. Uməla voə̄m̄ ploddez i kujləm̄ v̄ə̄n̄b̄ ozə şetə bur kə̄z̄b̄sa material.

Kə̄z̄s̄sez poluçitəm̄. Medv̄ poluçit̄n̄b̄ kə̄z̄s̄sez kolə, ətkə, uzal̄s̄n̄b̄ ploddez-şem̄eñnikkez v̄l̄n̄b̄, jansət̄n̄b̄ n̄b̄ p̄ek̄iş kə̄z̄s̄sezsə, i mədkə, mişkav̄n̄b̄ nişə ñīl̄giş da koļəm̄mez d̄niş. Medv̄ kə̄z̄s̄sez mişkəşisə kokñit̄z̄b̄ka da per̄t̄z̄b̄ka, nişə puk̄t̄ən̄b̄ k̄n̄m̄kə lun kezə kəñəssezə səmməm̄ ponda.

Kə̄z̄s̄sez poluçitəm̄ ponda v̄d̄ sposov̄ d̄rñi mişkaləm̄ ponda kolə una va. Sişən̄ etə ussə kolə

kernь ju ņeto prud bereg dorьn livo uzalan mes-
ta dьnə vasə ņetnь mexanіçeskəј sposovən.

Ploddezis kəzьssezsə jansətənь masinnəј da
kia sposovən. Kəzьssez-kə vəđitsənь ņeunaən, sek
priməņajtənь kia sposov. No ņozə kiezən kəzьs-
sezsə jansətnь əddən dьr, i kəzьssezsə unaən və-
đitika kia sposovьs avu vьgodnəј, sijə vьeəma
vezə masina.

Kər vura voəm ņemənniklən ņevьtьs açьs-kə
pondə jansavnь, sek ņemənnikkezsə obravatьvajtənь
dəzərtəg. Seeəm ņemənnikkezsə teçənь veņkьta kə-
ņəsə, kьtən nijə nəitənь, kištənь setçə va i vьeə-
mik sorlalənь.

Kər kəzьsьs pukšas pьdəsas, ņəd vasə kištənь,
sьvəgьn vilis kištənь səstəm va i etə kerənь setçəz,
kьtçəz kəzьsьs vьdsən oz miškaņšь. Pьdəsas puk-
šəm kəzьssə ešə ətrьr gьvjalənь pozzez vьlьn da
sьvəgьn vəlis koštənь.

ņevьt ploddez ovlənь jeəa. Unazьk ņemənnik-
kezsə kiezən vesətəms keršə mədnoz. ņemənniksə
vundьstənь səri, kəzьssezsə eəe mjazgakət ņilьg-
nas jansətənь kiezən ərjə livo kəņəsə, a koļççəm
kьsses muənənь poda verdəsə. Vesətəmsə burzьk ker-
nь ər livo ņevьlьn kəņəs veņtьn, medvь uzališьs ver-
mis pukavnь i ņe mьskьrtçьnь vundaləm ņemənnik-
kezsə voštəm pondə.

Kəzьssezsə eəe mjazgakət kištənь kəņəssezə,
sodtənь çetvertь mьmda va i siz koļənь 2—3 lun
kezə səmmьnь. Sonьt pogodđa kosta kəņəssezьn
kəzьssez pondənь səmmьnь perьta, etə jьliš pozə

tədn̄ duk da v̄bg ʃərti, kəda levtiʃə vevdərəs. Kə-
z̄yt pogodda kosta səmməm̄b ʃulalə zagəna. Eta
kosta kəḡəssez̄sə burz̄yk suvtətn̄ kerkuə.

Səmməm̄ kəz̄b̄ssez̄sə jansətən̄ mjazgəb̄s berdiʃ
pozzez v̄b̄n̄ kiən̄ l̄ivo rosən̄ i s̄v̄vəḡn̄ miʃka-
lən̄b̄. K̄b̄n̄ym̄ burz̄yka zidkoʃt̄b̄s səmmas, s̄b̄n̄ym̄
kokn̄itz̄yka kəz̄b̄ssez̄ berdiʃ jansalən̄b̄ mjazga da
n̄b̄lḡ ovoloʃkaəb̄s. No kəḡəs̄n̄ d̄yr̄ viʒətm̄b̄s ē-
kətə kəz̄b̄s rəmsə,—n̄ija ʃədətən̄b̄ i dugdən̄b̄ svi-
təv̄n̄b̄. Nəitəm̄ vəḡn̄ miʃkaləm̄ ponda kəz̄b̄ssez̄sə
pozzezn̄as vətən̄b̄ v̄ə. Eta d̄ər̄ni mjazga da n̄īlḡ
koləmmes eəe pustəj kəz̄b̄ssez̄ən̄ levən̄b̄ va vevdə-
rə. Kəz̄b̄ssez̄ v̄v̄eəta miʃkaʃʃən̄b̄. Miʃkaləm̄ vəḡn̄
n̄ijə n̄ed̄yr̄ kezə kolən̄b̄ pozzezas s̄b̄ ponda, medv̄
v̄əb̄s ruʒis.

Rajonnez̄n̄, k̄ytən̄ kəz̄b̄svəd̄itətm̄b̄ paʃkaləma
vura, ʃemenn̄ikkez̄ obrabotka d̄ər̄ni viʒən̄b̄ askeran
masinaez̄. Eta masinalən̄ osnovnəj ʃəʃtən̄ l̄yddiʃə
val v̄b̄n̄ bergalan̄ pəlinən̄ suvtətəm̄ metalliʃes-
kəj varavan̄. Omən̄ varavan̄ vevdərəs p̄rətəməʃ
oʃtəez̄, j̄v̄vvez̄ kədnalən̄ kerəməʃ ətər̄lan̄as. Vara-
van̄ vevdəḡn̄ em̄ n̄evərana ovsivka. V̄bliʃ z̄b̄-
n̄b̄s kerəm̄ pəvvez̄iʃ, p̄yek̄iʃ vevdər̄ v̄blas kədnalən̄
eməʃ puovəj piŋnez̄. Eta-zə v̄bliʃ ovsivka v̄b̄n̄
kerəm̄ voronka, kəda-p̄r̄ k̄iʃtən̄b̄ ploddezsə. Uliʃ
z̄b̄n̄b̄s kerʃə kəstəm̄ kərtovəj l̄isiʃ oʃtəez̄ən̄, j̄la
kon̄eʃʃes kədnalən̄ ləʃətəməʃ p̄v̄lən̄ə. K̄yk̄ piŋne-
z̄ə j̄la vevdər̄rez̄ kolasə sedəm̄ vəḡn̄, ploddez̄
pərən̄b̄ kasəə i sedən̄b̄ kərtovəj poz̄ v̄lə. Estən̄
pazətəm̄ massaəb̄s n̄irtʃə rosən̄. Mjazgəb̄s ətiən̄

kəzsssezkat vizvta poz uvta suvtatəm jassikə, a ploddez berdiş koləmmezsa çyskəny rosən. Jassikiş mjazgaən kəzsssezsa kiştəny kəņəssezə libo çannezə səmməm ponda.

Burzık proizvoditelnoştə şetə drovilka-sortirovka. Eta masinaən uzalik kosta varabanən naitəm ploddez sedəny pozzez vblə. Mjazgaən kəzsssez munəny pozzez-pyr i zolov kuza kotərtəny suvtatəm vedraezə. Estiş nijə kiştəny səmməm ponda kəņəssezə. Pozzez vbliş çapkaləm plod kssses sedəny çanə, kədə sulalə drovilka ozyn. Tatən nija sorlaşşəny vaən lakəşəm kəzsssezə jansətəm ponda, eta vəryñ nijə kyskaləny da çapkəny. Pvdəsə pukşəm kəzsssezsa çanşis sizzə kiştəny kəņəssezə.

Gizəm masinaezsa eəkya şemenņikkez zugdəm ponda ləşətəny şiftovəj vartan masinaez niznəj podaçəən, a sizzə şilos vundalannez.

Medvby ne mişkavnby kia sposovən, kədə vblənzık gizəm masinaez uzalikə kolny oz tuj, medvərja. kədə pyrtəny praktikəə seeəm sposov: şemenņikkezsə eəe zugdəmsə i mişkaləmsə ustanovka vbləny, kədə kerəm kənymkə masinaiş.

Medoz şemenņikkez sedəny drovilkaə, kytis pazətəm mjazga da kəzby massəby munə zolovət i sedə vna va struja uvta, kədə iñdətəm brandspojtiş. Etən kəzsssez vesaməny mjazgaşən da nlyğ ovoloçkaezşən. Sizi mişkaləm kəzsssezsa kolə toko koştəny. Eta sposovyş unaən levtə proizvoditelnoştə i oz kor una tarasə, kby səmməm ponda.

Mişkaləm kəzəssezsə vəsnitika kiştəny brezentez libo rogozəez vələ. Koştəny kolə bura təvzətəm pomessenənoyn libo bur kəs pogodda kostə — ətəryn. Medvə kəzəssez peritzyka koşmisə, nija vərətəny zyrrezen libo sorlaləny kiezen.

Dospovna vesətəm ponda koştəm materialsə lezəny sortirovka-ryr. Gektar vliş kəzəssezlən urozajys — 2—2,5 centner. Koşməni kəzəssezlən vesys şemənikkezsa, kədnaiş nija arkməny, 40-iş uçətzyk.

Kəzəssezsə vizny kolə kəs pomessenənoyn. Şyrez sogja kəzəssezen mesəkkezsa əsləny libo teçny əsalan zazbez vələ.

OGURÇI SOGƏTTEZ

Ogurçiezlən nejeəə sogəttez, nija arkməny vėdkod eakkezsañ da bakterijəezsañ (posnitik lovja organizmmezsañ). Vėdmassezsə veregitem ponda da urozajsə bura çintan sogəttezkət burzyka pesşəm ponda kolxoznikkezlə-karçvəditişszelə kolə bura nijə tədnə da kuzny nijə jansətnə. Kolə tədnə, sto koknitzyk sogətsə padmətnə, nezeļi veskətnə sogaliş vėdmassə. Sijən kolə zimlavny ьv vliş da vyrətnə (sotny libo tırtny rėdyn jamaezə) sogalan vėdmassezsə da urozaj zimlələm vəryn vėdəs koləmmezsa, rėdynzyka gərnə, sovjudajtnə şevoovorot, vyrətnə jogturunnez, sijən, myļa una sogəttez vermasə zoramny ny vyləny, a şvəryn vizny kulturnəj vėdmassez vələ, kəzəm oşyn kolə

protravitnъ kэзы, пръskajtnъ ливо еьнэтнъ вьд-
masseszэ согэт мьччисэмэз.

Ogurci согаттезис медопаснэјјез то кьеэмэз:

Ogurciez vьln burэј pјatnaez. Vevttьtэм
мушлн (gruntьn) бурэј pјatnaez unazьksэ zora-
mэнь ul, neoddэn zar klіmat mestnoštьn, a sizэ
zerašan kэзыt gozuma goddezэ.

Sogэts eьkэtэ lissez, zaez i ploddez. Lissez
da zaez vьln мьччисэнь бурэј peљэscuzэma pјat-
naez. Pјatnaez шэrna ьздэнь, sogalan koшmэм
tkэньs uшэ, i lissez vьln арkmэнь оштаez.

Sьшэn, sto лисvevdэrlэn кьеэмкэ tor kule,
вьдmasьs umэlzьka pondэ pitajьcьnъ da zoramнъ.

Ploddez vьln бурэј pјatnaez мьччисэнь мед-
оэ posnitik gэgrэsa pјatnaokkezэn, гэмнаньs kэd-
na plod rэмьssa вьedзькэш. Сьвэрьn ена pјatnaez
ьздэнь, атлашэнь атлаэ, рьдьnzьka рьрэнь tkэнэ,
лоэнь jazvaok цузэмаэс i сьвэрьn pondэнь siшмь-
нь. Vevdэrьs ьлэn vevttiшэ рэмьtvez, varxatcu-
zэma дьзэn. Sogalan ogurciez loэнь цукьлаэс i
эстэнь tovarнэј цузэмсэ (vidсэ), a tom ploddez
dospovna озэ zoramэ.

Бв vьln согэт paсkalэмьs ovіэ тэлэn ливо
нашэkomэјјезэn zarazasэ novјэтэмшэn. Бв vьln
kolэм sogalan вьдmassез da ploddez loэнь zaraza
istoчnikэn мэдi god kezэ.

Sijэn kolэ: 1) sogaliш ploddezсэ вэјјикэ ne kol-
нь niјэ ььп, a вьдэs эктнь да вьрэтнъ ливо тьрт-
нь рьдьн јamaezэ; 2) arnas эктнь ьз vьлиш вьдэs
ogurci korsэ da sotн sijэ; una pэv пръskajtnъ

bordosskəj zidkoštən: medoz—medozza zavjazzez
arkməm vərɣn i sešša,—vbd kʲk-kuim ɲedel
vərti.

Ogurčiezlən bakterioz. Eta sogəts ɛkətə
ogurči ploddez i lissez. Lissez vʲlɲ mʲɕčisəɲ pe-
ləsɕuzəma, šera-çoçkom, kadsərna burəjšaləm pʲat-
naez. Košməm vərɣn lislən ɛkətəm torres ušəɲ,
arkməɲ oštəz. Ploddez vʲlɲ mʲɕčisəɲ gəgrəs-
ɕuzəma vazʲkʲja pʲatnaez, kədna burəjšaləɲ da pʲ-
gəɲ pʲeləɲə.

P e s š a n m e r a e z: kəzʲssezszə protravlivajt-
ɲ sʲlɛma rastvorən (1000 ɕəšt va vʲlə 1 ɕəšt su-
ləma), zimʲavɲ vura ɛkətəm vbdmassezszə da pʲrt-
ɲ šəvoovorot.

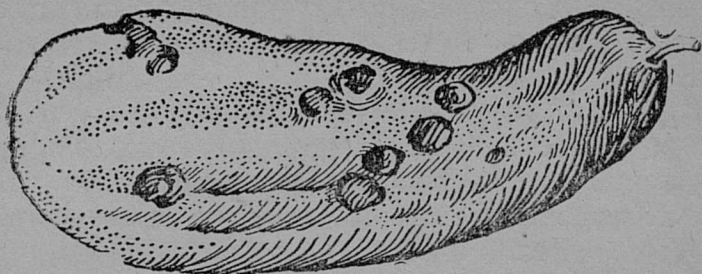
Ogurčiez sišməm. Plod koɲeɕɲ, kʲtən vəli kre-
pitəm zoriʲzʲs, mʲɕčisə vazʲkʲja pʲatna. Sija zagvʲv
ʲzdə i kʲtə vbdəs plodsə zoriʲz koɲeɕšan i zaəz.
Plodsə lə vazʲkʲja da əddən ɲəvʲt, medvərɲ sʲ
vevdərɲ mʲɕčisə ɕʲt kəzalana ɕoçkom pusok.

Sogəts lə eak-parazitšan, kəda verimə zoram-
ɲ i kuləm tkəɲ vʲlɲ, a siz-zə paškavɲ mušɲ
vevdərət i siz vuzɲ vbdmas vʲliʲš vbdmas vʲlə.

Sogəts peritʲzʲka paškələ əddən ul mesta-
ezɲ da zera gozum goddezə.

P e s š a n m e r a e z: pʲrtɲ šəvoovorot, ɲ
kəzɲ ul mestaezə i pʲrtɲ miɲeralɲəj, unazʲksə
fosfornokisləj udovrenɲəz.

**Kəzəmmezlən ɲukərtɕəm livo sišməm (vuz-
šojis).** Vuzšojisʲs pantašlə vbdɕuzəma vbdmas
kəzəmmez vʲlɲ, sizzə i ogurči kəzəmmez vʲlɲ.

7 ris. Ogurçiezlən burəj pjatnaez.

Sogaliş bədmassezlən vuzzez sejka gəgər zaez şədətənb, vəsnamənb, i bədmassez noķirtçənb, vevttişənb eak çoçkom dəzən.

Sogəts unazьksə pantaşlə əddən ul mes-taezən da lazmbt ul uçastokkezən.

Pessan meraez: saditika vizətn sь şərn, medvь mestaş ez vəv ul i medvь kəzəmb ez vəv eak, vьrətn sişmbnь pondəm bədmassezsə, okuçivajtnь sogavnь pondəm bədmassezsə sь pon-da, medvь nija vermişə şetnь sodtəta vuzokkez siş mestaşa vьlnzьka.

Ogurçiezlən muçnistəj rosa. Eьkətçənb toko lissez, nь vьliş vevdərnь mьççişə şera-çoçkom muçnistəj torja pjatnaez çuzəma dəz. Sьvərnь pjatnaez ətlaaşənb ətlaə, vevttənb bədsən lissə i sьlən vevdərəb loə nevolķyt. Sogaliş lissez unazьk şetənb ulsətsə (burazьk pakmənb, çem normal-pəjjez,—etaşan bədmasəb ləpmə.

Etə sogətsə arkmətə eak. Sija paşkalə gozum-şa kadə, kər eakliş muçnistəj dəzsə təv libo na-

šekomajjez vizatəņ mädik vьdmassez vьlə. Gozum kənečə sogalan lissez vevdər vьln požə azьņ posnitik šəd točkaokkez, kədna kolččəņ lissez vьln da vizatəņ sogətsə godiš godə.

Mučnistəj rosaņ pantašlə vьd rajonь, kьtəņ vədītəņ ogurčieszə, no unazьk vredsə vajətə Sojuz sərət da lunvьv polosaezь.

Решан мeгaez: pьлитнь вьdmassezsə sernəj cvetəņ, pьस्कajтнь šerno-izvestkovəj otvarəņ (30-gradusaən 60-iš rozvoditəмь), sogališ vьdmassezsə zimlələm da vьrətəm i ševooborot sovludajтəm.

Ogurčezlən loznomučnistəj rosa. Sogəts unazьksə zoramə lissez vьln, vevdəriš ladoras kədnalən mьččišəņ gəgrəsakod libo pələsakod burəj pјatnaez. Ena pјatnaez šərna ьzdəņ, ətlaašəņ i vevtəņ vьdsəņ lissə.

Pјatnaez uliš ladoras arkmə šera-fioletovəj gьnovəj dьz. Sogət zoramikə ьv vьln lissez čukьrtčəņ, burəjšaləņ da košmьstəņ, lislən tkaņš čeglašə sijə ңeburika vəzətəмšəņ. Lissezlən plastinkaез əsəņ, i koləņ toko plettez da plastinka medkolana čaštəņ čeresokkez.

Zarazitčəмь ovlə zerikə libo puzmalikə libo kər vozduxьs əddəņ ul. Ar kezə vьdmassez sogalan tkaņ vьln arkmə eaklən təvjan forma, kəda kolə sogalan tkaņ vьln, təvjə i loə sogət istočnikəņ godiš godə.

Sogəts paškələma Sojuz sərət polosəņ i əddənzьk vajətə vredsə Moskovskəj, Ivanovskəj,

Kurskaj da Voronežskaj oblasttežьn i Dalnevostočnej krajьn.

Pessan meraez: ševoovorot sobludajtəm 2—3 god kezə tьkvačuzəma vьdmassez isklučənəon, urozaj əktəm vəryn žimlavnь da sotnь koləmmesə da vьdmassezsə unapəv prьskajtnь bordosskaj zidkoštən.

Antraknoz. Eta sogətsь єkətə ploddez, lissez, zaez, a často i vuz sejkasə.

Lissez, zaez da čeresokkez vьln mьččišənь gəgəsakod burəj, zagvьv ьzdana da ətlaaşana pjatnaez vьəma tьdalana kruggezən. Ploddez vьln pjatnaez pьdьnzьka pьrənь tkaņas i pərənь jazvaezə, kədna ətlaaşənь ətlə da arkmətənь ьzьtkod gəppez.

Ьzьt ulsət koštə ploddez sišmənь da loənь kurьt kəraəs.

Vuz sejka єkətəmšən kulə vьdsən vьdmasьs. Lissez da ploddez vьln pjatnaezlən vevdərys vevtišə rozovəj dьzən, sь-pьr i paškələ sogətsь (sišə arkmətə eak). Sogət zarazitčəmlə da zoraməmlə otsalə ьzьt ulsət da vьln temperatura, sišən sogətsь unazьksə paškələ Sojuz lunvьv rajonnežьn, oјvьv rajonnežьn pantašlə eəkzьka tєplichənəj uslovijaežьn.

Pessan meraez: sogalan vьdmassezsə uničtozajtəm, ševoovorot 2—3 god kezə tьkvačuzəma vьdmassez isklučənəon, arša pьdьna gərəm da vьdmassezsə 0,5—1% bordosskaj zidkoštən prьskajtəm.

Ogurçiezlän İorıməm. Ёькәтәм вьдмәссез умәлә pondәнъ вьдмьнь, İissez ñukьrtçәнъ, vezәтәнъ, sogәt pondәtçikә İorımәмьs kazalana toko lun sәrән. Sogәt zoramәм şәrna вьдмәссез İorımәнъ i medvәrьп kulәнъ sovşem. Әddән kә ulsәtьs Ъььt plettez osnovanño dьньп mьççişә çoçkom pukkod dьz. Sogәt paşkәtişьs (eakьs) muşiniş sedә vizzezә da, sosuddez pьekьп zoramikә, kәdna-pьr вьдmәссез muşiniş voştәнъ ulsәtsә da pitajt-çan vessestvoezsә, tupkalә nişә.

Pessan meraez: nazoma udovrennosә kolә vezнь mиneralnojjezән, medвь ez pьr zarazaьs, seşsa, kәzьssezsә dezinfekciujtnь sulemaән.

Sulemasә kolә voşпь 1000 va şaşt vьlә—1 çaşt. Kәzьssezsә vizәнъ rastvoras 5—7 minuta i seşsa vьeәmika gьvjalәнъ vizьvtan (sәstәм) vaьп. Sulemaән protravelivajtәм vәrьп kәzьssezsә pozә kәzпь kьz ullezән, siz i pozzez vььп koştәмән. Ъььп kolәм sogaliş вьдмәссез loәнъ zaraza istoç-никkezән godiş godә.

OGURÇI VREDİTELLEZ

Sojuz ojvьv da lunvьv polosaezьп ogurçi vreditellez jeeә; lunlaңпnzьk vreditellez unazьk. Nь kolasiş glavnәzьkkkez to kьeәmәş:

Овькновеннәј çeraңveza kļos (gәrd çeraңok). Vevttәtәм muşin vььп (gruntьп) vreditә soçә i med-burasә lunvььп ёькәтәм İissez vььп medoz mьççi-şәнъ kьz vьtte vledvez vьekalәmmez, sьvәrьп İisьs

vevttišə vezkod pjatnaezən i medvərən košmə. Eŷkətəm vɔdmassezsə kłosɔs veztə vəsniŷik ɕeraŷvezən.

P e s š a n m e r a e z: uvŷanaš lissezsə prɔškajtnɔ kalcij polisulfit rastvorən (šerno-izvestkovəj otvarən). 30-gradusa topyta dɔrni rastvorsə tomɔnik vɔdmassez ponda kizertənɔ 200-iš, pərišzɔkkez ponda—120-iš. Kolə prɔškajtnɔ 2—3 pɔrɕa vɔd pɔriš 5—6 lun ɕulaləm vərti. Sešša esə ulišan lissezsə pɔlitənɔ šernəj cvetən 2—3-iš 5—7 lun ɕulaləm vərti. Širɔs vijə kłosə toko vɔlɔn tēperatura dɔrni (suam Celšij 30 gradus gəgər). Kłossezən vura eŷkətəm lissez širən pɔlitəm vərɔn perytzɔka košmənɔ. Medvərja kadə deficitnəj da donazɔk šir tujə pondisə viznɔ viŷ preparat, siz sušana ultrašir. Sijə vizəmsɔ da kłos vɔlə deŷstvujtəmsɔ nija-zə, kɔz i širlən.

Kłoskət vurɔzka peššəm ponda kolə pondətnɔ peššəmsə sek, kɔz toko sija mɔɕɕišas, peššikə vɔdəs uzzezsə kolə ɕulətnɔ əddən vura.

Ţla. Ogurɕiezlə vreditənɔ unapələs Ţlaez: vevttəm muɔn (gruntɔn) unazɔksə siz sušana oranzerajnəj Ţla, vevttətəm muɔn (gruntɔn), vurazɔksə lunlanɔn da lun-asvlanɔn,— voŷɕevəj Ţla. Lunvɔlɔn voŷɕevəj Ţlaɔs təvjə vɔdɕuzəma jogturunnez vɔlɔn (suam pastussəj sumka vɔlɔn), tulɔsnas pantašlə krusina vɔlɔn, a šorənzɔk vizə ogurɕi da mədik vɔdmas (arvuzzez, dɔŷaez i s. oɔ.) lissez vɔlə. Šən eŷkətəm lissez ɕukɔrtɕənɔ da kattišənɔ.

P e s š a n m e r a e z: jaddezən prɔškajtəm da pɔlitəm: anavazin sulfatən (10 litr va vɔlə 10 gram

50 gram matæg sodtəmən), tabak əkstraktən, anabadustən da muk. Prəskajtnь kolə vьeəmika lissez uliш ladorшan, nь uvtə prəskajtan nakoneçniksə vajtəmən.

Тлаезкət peşəmsə kolə pondətnь sek, kər vьdmassez vььn nija toko mьççişasə, kьтçəз lissez ezə-na pondə kattişnь eьkətəmшanas.

Jirшan sovkaez. Lьddişənь əddən vaznəј vreditel-lezən, vurazьksə lun-asьvlaңьn (Niznəј Volga), Kгьmьn, Kazakstanьn, lunvьv Шivirьn. No vredsə nija şetənь i oјlaңьnzьk rajonnezьn (Leningradskəј, Moskovskəј oblaşttez). Kьeəm jirшan sovka pələs vreditənь Soјuz torja oblaşttezьn, esə avu-na vьeəmika tədəm. Lun-asьvlaңьn çastəzьka vreditənь sogdi sovka, pemytkođ sovka da muk. Oјlaңəzьk— əzima sovka, vosklicatelnəј da pemytkođ sovkaez.

Sovkaez— oјša vavьvvez, SSSR şərət polosənь petalənь iјuң koңeçьn — iјul pondətçikə. Kołttezьsə teçənь joğturunnez vьlə, i nь vььn zə medoз pitajtçənь tom guşenicaez. Mukəd sovkaez (suam əzima sovka) vizənь əzima ңaң petassez vьlə. Kəzьt pogodda suvtəm vərnь guşenicaez pьrənь muə i setçin təvjənь. Medьzьt vredsə guşenicaez kerənь tulьsən. Lunnas guşenicaez zevçişənь muə, a kər pemdas— nija petənь şojnь, jirənь zaez da şojənь tom vьdmassezliш lissezsə. Sovka guşenicaez eьkətənь ңe toko ogurçiez, no i una mədik vьdmassez.

Peşə n mer a ez jirшan guşenicaezkət karç vьdmassez vььn avu-na vura tədmaləməş. Eəktənь çarkavnь travitəm şojan (16 kilogram panəv vьlə

воштəнь 600 gram мьсјакoвистoкислəј натр да 12 литр ва). Əзима совкалə паньт сизə џулəтəнь сəм-мəм патoкa вьлə вавьвез куталəм. Кизертəм патoкaсə киштəнь əроккəзə ливo кəртoвəј лиссез вьлə, кəднə вь вьлас сувтəтəнь вьльнзькa.

Колə сизə лəтнь јогтуруннезсə, кəднa вьльн том совкa гушəницəез медoз питajtəнь. Этa сизə визə вььт знaчəнəно јиршан совкaезкəт пəссəмьн.

Виз мoтљoк. Врeditə unazьксə SSSR лунлəньн, мукəд гoддєзə, кəр сija јьлə əддəн unа, визə вьлə oјвьлə (Moskovskəј oвлaшт лунвьв џaштəз).

Виз мoтљoкьс—цєзьт вєз-кoрицəнєвəј вавьв, мьццисə unazьксə мајьн ливo iјуньн (raјon шəрти). Колттєзсə unazьксə тєцə јогтуруннез вьлə (лєбєдa, кaттшан турун вьлə да мук.) да əти-мəди карцєз вьлə (svјokлa), мукəд кəдə кoшмəм вьдмaс колəммєзə i му вьлə. Гушəницəез пєрvo олəнь сєєəм вьдмaссєз вьльн, кьтəн вəлисə тєцəмəш колттєз (unazьксə јогтуруннез вьльн), сєшсa, вьдмəм шəрнa, визəнь културнəј вьдмaссєз вьлə. Гушəницəьс шєрa-вєз рəмa, шпina вьльн рємьт визəн да вoк вьльн вєз визoкəн. Кукoлкaə рəртцə муьн цєрьдьнa му вєвдəршан, шєрaнвєз кoкoньн. Iјул мишєцə рєтəнь мəди рoкoлєнəнoа вавьвєз, гушəницəез кəднaлəн сизə вajəнь врєд. Лунвьльн oвлə i куимəт рoкo-лєнəнo.

Рєшəн мєрaєз: 1) кəзəммєзсə визнь сəс-тəмa јогтуруннезшан, кəднa вьлə виз мoтљoкьс тєцə колттєз, 2) кəр мoтљoккєз тєцəнь колттєзсə, џулəтнь вєсəтцəм, вь дoррєзəттaс турунсə вькьнь; јогтурун-

nezsə da turunsə verdn̄ podalə, šilosujtn̄ livo vizn̄ kompost ponda. Kər guşenicaez m̄şçişənp̄ ogurčiez v̄l̄n, çulətn̄ n̄kət pessəmsə ximičeskəј sposovən; 3) kər guşenicaez vizənp̄ ətik ɛbbez v̄liş m̄dikkez v̄l̄ zarazittəm uçastok dorrezəttas plugən gərn̄ vorozdaez, kədnaə tečn̄ k̄eəm turunsə, kədə otravitəm parizskəј zelenən (zelen 1 çastə voşn̄ 200 çastə vez turun v̄l̄) livo m̄sjakovokisləј natr rastvorən; 4) guşenicaezkət pessikə p̄r̄skajtn̄ parizskəј zelenən xloristəј variən livo p̄l̄itn̄ kremneftoristəј natrən livo m̄sjakovokisləј kalciјən. S̄šan, sto ogurčiezlən lissez n̄znəјəş i çastə sotčənp̄, p̄r̄skajtn̄ medpervo kolə tokə v̄dmas m̄d; 5) kər vav̄vvez levalənp̄ əddən una, sek nijə kolə kutavn̄ marlaovəј settežən-volokkezən.

Lollez. Çastəz̄ksə vajənp̄ vredsə Sojuz şədmušintəm polosənp̄, vuraz̄ksə gozum m̄d z̄nas da zeraşan goddežə. N̄kət pessəm ponda vizənp̄ svezegasonəј izvešt̄ p̄l̄itəm, kədə gektar v̄l̄ voštənp̄ 150—200 kilogram. P̄l̄itənp̄ r̄tən sondi lezčəm vəḡn livo as̄lən ož, sijən, m̄la lunnas lollez v̄dmassez v̄liş lezčənp̄ da z̄v̄šišənp̄ muşinə, lissez uvtə i s. ož.

M̄dik vreditel̄lez kolasiş ogurčiez v̄l̄n p̄n-taşlən̄ **provolokaa gaggez** (zuk-şelkunnezlən ličinkaез), kədna ēkətənp̄ vizzež, a sizzə **rostkovəј gutlən** ličinkaез, kədna p̄r̄ənp̄ çuzan kəz̄ssežə da petassez zaə.

Rostkovəј gutkət pessan merəez tədmələməş n̄vura. Predupreditel̄nəј merəeziş vizənp̄ zna-

çennosə—ətmoz da vьeəmika nazomsə roznitəm da gərəm, mьla nazom vьlas guttez unazьk loktəнь.

Provoloçnikkez. Etə kuz liçinkaez sviřtalan vezkod rəmaəs, çorьtəs, kuim para kokkezən. Vred-sə vajəнь vьdçuzəma vьdmassezlə (karçcezlə, vah-çevəjjezlə, ьvbez vьvša vьdmassezlə da muk.). Olə-нь muьn i ьkətəнь vьrazьksə vьdmassezliş vuzze-za sejkasə.

Provoloçnikkezkat peşəmьn ьzьt znaçeңno vi-zə vьdəs agrotexniçeskəj prijommezsa pьrtəm: ьm uvtə pьdьna gərəm, rjaddezkolassa obrabotka. Şe-voovorottez suvtətikə oz kov vunətnь, sto jeeazьk provoloçnikkeznas ьkşəнь ətikgozumša vovovəj kulturnaez (aңkьe, vika), a sizə gorçiga da ьon.

Ogurçi torja vreditellezkat da sogəttezkat mьç-çaləm peşan meraezsa ьzьt znaçeңno vizəнь to kьeəm agrotexniçeskəj da sanitarnej meroprijatijaez:

1. Bur kaçestvoa kəzan maçerial vizəm.
2. Suvtətam शेvoovorot sovjudajtəm.
3. Urozaj žimläləm vəгьп žimlavнь ьv vьliş vьdəs koləmmezsa (lissez i s. oз.), ozə-kə nijə vi-zə xožajstvoьп (suam şilos vьlə).

4. Jogturunnezkat pьrşa peşəm, sijən, mьla jogturunnez loəнь una vreditellez ponda paşkalanjьlan mestaezən.

5. ьm uvtə pьdьna gərəm.

Vreditellezkat da sogəttezkat ximiçeskəj sposovən peşəmsə çulətikə oz kov vunətnь, sto mьççaləm ximiçeskəj vessestvoez kolasiş unazьkьs—vьna jad-dez morttez da gort poda ponda. Ximiçeskəj spo-

sovān pešsīkə kolə lonʹ əddən ostoroznəjən: ussə
čulətnʹ natodil paškətnʹ, uzaləm vərʹn kiez da
čuzəm miškavnʹ matėgən, busčuzəma vessestvoezən
uzaləm dʹrni viznʹ respiratorrez (libo marlaovəj
kərtəttez nr vʹlə da əm vʹlə) da predoxranitelnəj
očkiez.

Ukazanəoeszə, kʹz ləšətnʹ da viznʹ sogəttez-
kət da vreditelʹlezkət ximičeskəj pešsəm dʹrni vʹdču-
zəma jaddezsə, kolə vošnʹ MTS-yn agronomliš.

Nekuzəmən-kə pʹlitnʹ da pʹrskajtnʹ pozə toko
vʹdmassezsə ɛbkətnʹ. Seeəm otvetstvennəj deloʹn
oz tuj leznʹ ovezlička. Kolhozʹn kolə jansətnʹ na-
todil morttezəs, kədnʹlə poručitnʹ organizujtnʹ da
čulətnʹ vreditelʹlezkət da sogəttezkət pešsən ussə,
veregitnʹ inventar da mačeriallez.

РЪЕКӘС

Ogurçı jılış ovsaj şvedennoez	3
Мъј kolә tәdnъ ogurçı vьdmas jılış	5
Ogurçı vьdmaslән sonıt da uşәt dьnә tre- vovannoez	9
Кътçә kolә lәşәtnъ uçastoksә da кьеәm mu- şinnez ogurçiez ponda burzъkәş	11
Къз ogurçiez uvтә nazmitnъ mu	13
Muşin uzalәм	17
Şevooovorotъn ogurçiezlән mesta	19
Kәzәm da saditәм	20
Ogurçiez dәzirajtәм	24
Urozaј voştәм	28
Ogurçiezlән glavnәjzъk sorttez	32
Къз vьdtъnъ ogurçiezsә kәzъs ponda	39
Ogurçı sogәttez	49
Ogurçı vreditellez	55

Инв. № 5260

Редактор *Н. А. Спорова*
Техредактор *С. Ф. Грибанов*
Корректор *Ф. С. Яркова*

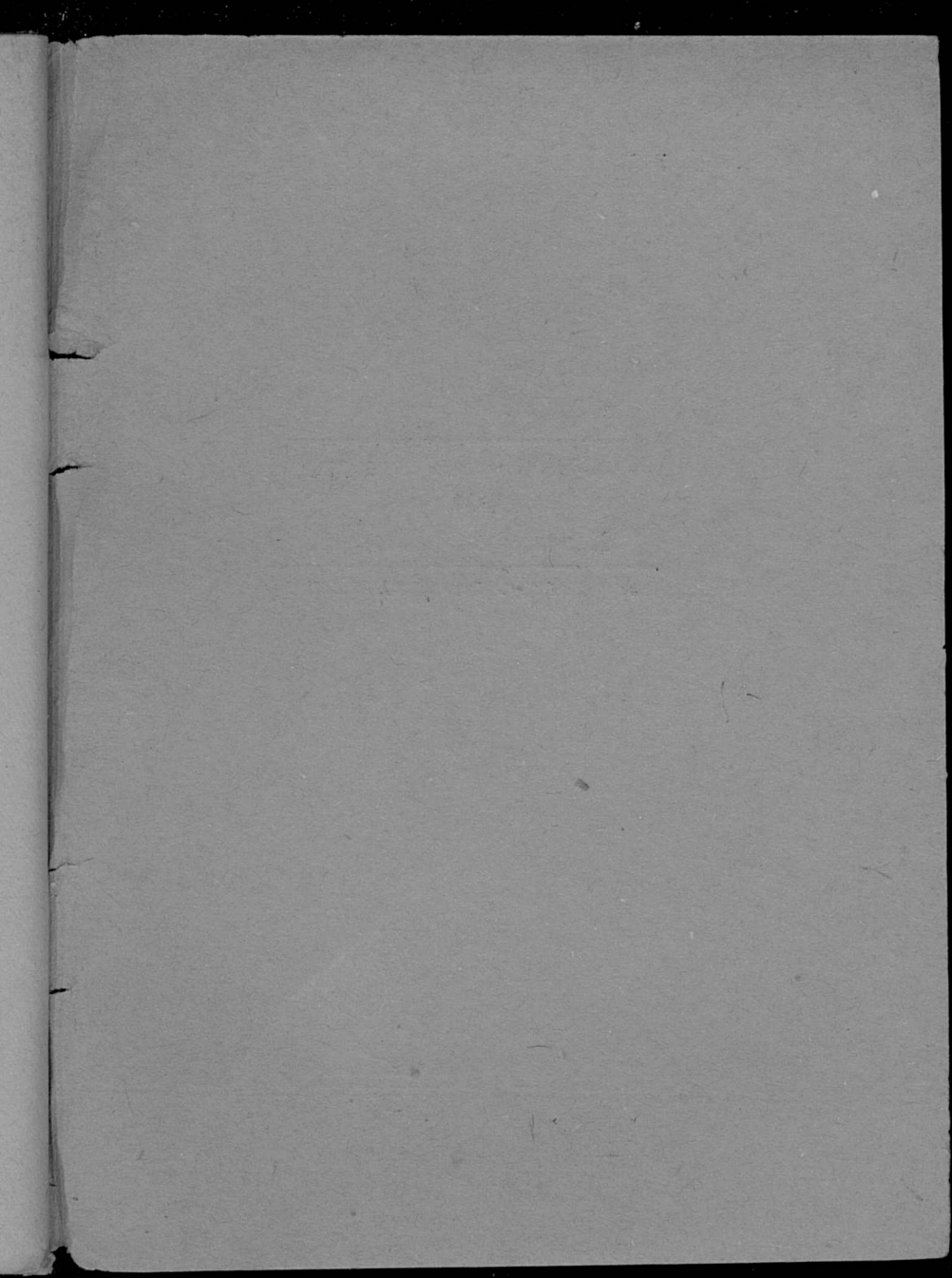
Окрлит № 352 Заказ № 853 Тираж 1500
Сдано в набор 1/VIII-36 г. Подписано
к печати 15/IX-36 г. Печатных листов 4.
Формат бумаги 72×110¹/₃₂. В 1 п. л.
23000 тип. зн.

НКМП—РСФСР, п. Кудымкар, тип.
„Свердполиграфтреста“

Ц. 1930⁶

Акт № 233

Вкладн. л. _____

Д 11789

Комп-П.
~~2/248~~

Цена 45 коп.

А. Д. Якимович и др.

ОГУРЦЫ

Перевод З. Тетюевой

На коми-пермяцком языке